

**Ensimmäistä kertaa vanhemmiksi tulevien odotukset ja
kokemukset yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta**

Pauliina Nieminen

Aikuiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2023
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Nieminen, Pauliina. 2023. Ensimmäistä kertaa vanhemmiksi tulevien odotukset ja kokemukset yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta. Aikuiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 80 sivua.

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli kuvailla sitä, millaisia odotuksia ja toiveita ensimmäistä lastaan odottavilla vanhemmilla oli yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta, ja millaisia kokemuksia vanhemmilla oli keskinäisestä tuesta lapsen syntymän jälkeen. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta siirtymävaiheessa vanhemmuuteen.

Tutkielma liittyi CopaGloba -tutkimushankkeeseen, jossa oli haastateltu vanhempia odotusaikana ja lapsen ollessa 1,5-vuotias. Tutkielman aineisto koostui 18 äidin ja 18 isän puolistrukturoiduista haastatteluista, joita analysoin aineistolähtöisesti tematisoimalla ja tyypittelemällä.

Suurimmalla osalla vanhemmista oli optimistisia odotuksia keskinäisestä yhteisvanhemmuuden tuesta. Osa vanhemmista tiedosti mahdolliset haasteet ja osalla odotukset olivat epävarmoja. Tulevat äidit ja isät odottivat käytännön tukena toimivaa vanhempien keskinäistä tiimityötä ja henkisenä tukena vanhempaa tukevaa myönteistä vuorovaikutusta. Vanhempien kokemukset keskinäisestä vanhemmuuden tuesta lapsen syntymän jälkeen olivat valtaosin myönteisiä. Osa vanhemmista koki keskinäisen vuorovaikutuksen heikentyneen, ja osalla äideistä odotukset tasapuolisesta työnjaosta eivät toteutuneet täysin. Vanhempien odotusten ja kokemusten perusteella yhteisvanhemmuuden keskinäinen tuki näyttäytyi moniulotteisena kokonaisuutena, jossa yhdistyi sekä käytännön tuki että henkinen tuki.

Asiasanat: yhteisvanhemmuus, yhteisvanhemmuuden tuki, yhteisvanhemmuuden odotukset, yhteisvanhemmuuden kokemukset, siirtymä vanhemmuuteen

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO.....	5
2 PERHE MUUTTUVANA SYSTEEMINÄ.....	8
3 YHTEISVANHEMMUUS JA SIIRTYMÄ VANHEMMUUTEEN.....	10
3.1 Yhteisvanhemmuus käsitteenä	10
3.2 Odotukset yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta siirtymässä vanhemmuuteen	13
3.3 Yhteisvanhemmuuden keskinäinen tuki vs. tuen heikentäminen	15
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
5.1 Tutkimuskonteksti.....	20
5.2 Tutkittavat ja aineiston keruu	21
5.3 Aineiston analyysi	23
5.4 Eettiset ratkaisut.....	27
6 ODOTUKSET YHTEISVANHEMMUUDEN KESKINÄISESTÄ TUESTA 30	
6.1 Optimistiset odottajat	31
6.2 Ambivalentit odottajat	38
6.3 Epäröivät odottajat	42
7 KOKEMUKSET YHTEISVANHEMMUUDEN KESKINÄISESTÄ TUESTA.....	45
7.1 Optimistiset odottajat: arvokasta ja vastavuoroista yhteisvanhemmuuden tukea.....	45
7.2 Ambivalentit odottajat: toimivaa ja yhteisvastuullista tiimityötä	50

7.3 Epäröivät odottajat: tasavertaista ja joustavaa yhteisvanhemmuutta...	54
7.4 Koonti vanhempien kokemuksista yhteisvanhemmuuden keskinäisen tuen toteutumisesta	57
8 POHDINTA.....	60
8.1 Vanhempien optimistiset odotukset yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta.....	60
8.2 Vanhempien myönteiset kokemukset ja haasteet tuen saannista yhteisvanhemmuudessa.....	64
8.3 Johtopäätökset	67
8.4 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimushaasteet.....	71
LÄHTEET	74
LIITTEET.....	79

1 JOHDANTO

Tutkimukset ovat osoittaneet pariskunnan keskinäiseen tukeen perustuvan yhteisvanhemmuuden olevan yhteydessä myönteisesti lapsen kasvatukseen ja kehitykseen sekä siihen, miten vanhemmat sopeutuvat vanhemmuuden rooleihin (Feinberg, 2002, 2003; Schoppe-Sullivan ym., 2016). Äitien ja isien kokemukset kumppaniltaan saadusta vanhemmuuden tuesta voivat heijastua vanhemmuudessa koettuun tyytyväisyyteen ja vanhemmuuden stressiin, ja etenkin isillä vanhemmuuteen sopeutumiseen (Schoppe-Sullivan ym., 2016). Yhteisvanhemmuuden keskinäisellä tuella on myös yhteys vanhempien keskinäisen parisuhteen laatuun (Le ym., 2016). Yhteisvanhemmuuden toiminnan kannalta keskeistä on se, missä määrin vanhemmat tukevat tai heikentävät toistensa vanhemmuutta (Mangelsdorf ym., 2011, s. 40), joten vanhempien keskinäisen tuen voi nähdä olevan erityisen tärkeä koko perheen hyvinvoinnin kannalta. Tähän osa-alueeseen myös suurin osa vanhemmuuden interventioista keskittyy (Feinberg ym., 2012, s. 3). Keskityn tutkielmassani yhteisvanhemmuusteemaan vanhempien keskinäisen tuen näkökulmasta.

Yhteisvanhemmuuden rakentuminen alkaa jo raskausvaiheessa, ja tällöin syntyneet odotukset ja toiveet tulevasta yhteisvanhemmuudesta muovaavat vanhempien kokemuksia lapsen syntymän jälkeen (Kuersten-Hogan, 2017; Riggs ym., 2018). Aikaisempi tutkimus on osoittanut vanhemmilla olevan usein optimistisia käsityksiä yhteisvanhemmuudesta (Kuersten-Hogan, 2017; Ranta ym., 2022). Yhteisvanhemmuuteen liittyvissä odotuksissa ja kokemuksissa on kuitenkin havaittu olleen eroja sukupuolten välillä (Ranta ym., 2022; Sheedy & Gambrel, 2019). Jos optimistiset odotukset eivät täyty, on tämän havaittu vaikuttavan negatiivisesti etenkin äitien kokemuksiin yhteisvanhemmuudesta (Kuersten-Hogan, 2017; Riggs ym., 2018). Tasapainon löytäminen vanhemmuuden vastuiden välille saattaa olla haastavaa uusille vanhemmille, ja vanhemmuuden roolit voivat lapsen syntymän jälkeen noudattaa stereotyyppisiä sukupuolirooleja. Lisäksi vanhemmat voivat kokea ulkopuolelta tulevia sosiaalisia ja kulttuurisia paineita hyvästä vanhemmuudesta ja

ristiriitaisia odotuksia erilaisista rooleista, mikä heijastuu etenkin äitien kokemaan henkiseen taakkaan. (Lévesque ym., 2020.) Toisaalta nykypäivän isiltä odotetaan entistä enemmän aktiivista osallisuutta yhteisvanhemmuudessa (Olsavsky ym., 2020). Nämä tekijät voivat heijastua pariskunnan keskinäiseen vuorovaikutukseen ja vanhemmuuden tukemiseen.

Siirtymä vanhemmuuteen on merkittävä muutos ja stressitekijä pariskunnan keskinäiselle suhteelle, ja tämän ajan on havaittu olleen riskitekijä lisääntyneille konflikteille parisuhteessa (Cowan & Cowan, 2000; Lévesque ym., 2020). Toisaalta joillekin vanhemmille tämä muutos näyttäytyy mahdollisuutena kasvaa ja kehittyä yksilöinä ja pariskuntana (Cowan & Cowan, 2000). Toimivan keskinäiseen tukeen perustuvan yhteisvanhemmuussuhteen edistäminen vaatiikin molemmilta vanhemmilta tietoista työstämistä omiin odotuksiin peilaten. Oma mielenkiintoni tässä tutkimuksessa kohdistuu siihen, millaisia keinoja ensimmäistä lastaan odottavat vanhemmat ovat löytäneet toistensa tukemiseen siirtymävaiheessa vanhemmuuteen.

Tutkimuskirjallisuudessa yhteisvanhemmuudella viitataan tapoihin, joilla lapsen vanhemmat tai vastaavat lapsen hoidon ja kasvatuksen vastuun jakavat henkilöt työskentelevät yhdessä vanhemman rooleissa (Feinberg, 2002, 2003). Tässä tutkimuksessa yhteisvanhemmuutta lähestytään ensimmäistä kertaa vanhemmiksi tulevien pariskuntien näkökulmasta. Tällä tutkimuksella pyrin avaamaan näiden vanhempien odotuksia ja kokemuksia yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta ennen ja jälkeen lapsen syntymän. Siirtymää vanhemmuuteen on tutkittu pääosin tulevien äitien näkökulmasta, kun taas isien ja pariskuntien tutkiminen on jäänyt vähemmälle huomiolle (Lévesque ym., 2020; Riggs ym., 2018). Lisäksi näkökulma on ollut enemmän lapsen syntymän jälkeisessä ajassa. (Riggs ym., 2018, s. 2.) Tutkimukset vanhempien odotuksista ovat pääosin keskittyneet vanhemmuuden osallisuuteen ja työnjakoon (Feinberg, 2002, s. 179), joten vanhempien odotusten tutkiminen vanhemmuuden keskinäisen tuen näkökulmasta voi tuoda ilmiöön uutta ymmärrystä. Tässä tutkimuksessa pyrin täyttämään tätä tutkimuksellista aukkoa tutkimalla vanhemmuuden keskinäistä tukea sekä äitien että isien näkökulmasta.

Laajennan näkökulmaa myös ajallisesti tutkimalla sekä odotusvaihetta että lapsen syntymän jälkeistä aikaa, jolloin tällä tutkimuksella on mahdollista syventää ymmärrystä yhteisvanhemmuuden rakentumisesta.

2 PERHE MUUTTUVANA SYSTEEMINÄ

Perheen systeeminen teoria (*family systems theory*) keskittyy perheen sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin, jotka heijastuvat koko perhesysteemin toimintaan (Allen & Henderson, 2017, s. 166). Allenin ja Hendersonin (2017) mukaan keskeistä on tarkastella myös sitä, millä tavoin perheen kohtaamat muutokset heijastuvat keskenään vuorovaikutuksissa oleviin yksilöihin ja heidän suhteisiinsa perheessä. Perhesysteemi määritellään Allenin ja Hendersonin (2017, s. 166) mukaan yksiköksi, joka koostuu keskenään sukulaissuhteessa olevista yksilöistä ja niistä muodostuvista alasysteemeistä, joita voidaan tutkia suhteessa laajempaan perhesysteemiin. Tällainen alasysteemi on esimerkiksi kahden vanhemman muodostama yhteisvanhemmuussuhde, jota tarkastelen tässä tutkimuksessa

Perheen systeeminen teoria perustuu kokonaisvaltaiseen ajattelutapaan, mikä tarkoittaa sitä, että yksilöiden sijaan tarkastellaan koko perhesysteemiä (Allen & Henderson, 2017, s. 168; Kerig, 2019, s. 3–4). Perheen alasysteemit tulee ymmärtää osana laajempaa perheen suhteiden hierarkiaa, jossa joillakin suhteilla on suurempi valta kuin toisilla (Allen & Henderson, 2017, s. 168). Tutkimuksen kohteena voivat siis olla perheen sisäiset kahden tai kolmenväliset suhteet, mutta koko perheen dynamiikan kontekstissa. Yksi esimerkki kokonaisvaltaisuudesta on se, kun vanhempien kahdenkeskinen parisuhde muuttuu lapsen syntymän myötä kolmenväliseksi suhteeksi (Kerig, 2019, s. 4). Kerigin (2019) mukaan tämä heijastuu yksilöiden käyttäytymiseen ja muuttaa perheen sisäistä vuorovaikutusta monimutkaisemmaksi tasapainoiluksi erilaisten roolivaatimusten välillä.

Tähän kokonaisvaltaiseen ajatteluun liittyy perhesuhteiden keskinäinen riippuvuus, jolloin perhesysteemin muodostamalla yksilöillä ja kahdenvälisillä suhteilla on vastavuoroinen vaikutus toisiinsa (Allen & Henderson, 2017, s. 171; Kerig, 2019, s. 4). Tällöin yhdessä vuorovaikutussuhteessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat myös toisiin suhteisiin perheessä ja siten koko perheen dynamiikkaan (Allen & Henderson, 2017, s. 172). Esimerkiksi vanhempien

kokema stressi voi vaikuttaa negatiivisesti puolisolle annettuun tukeen ja sitä kautta yhteisvanhemmuussuhteen laatuun, mikä lopulta heijastuu myös vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen.

Perheen systemisen teorian mukaan perhesysteemi pyrkii hakeutumaan tasapainotilaan kohdatessaan erilaisia muutoksia (Allen & Henderson, 2017, s. 174). Tämä niin kutsuttu homeostaasi on prosessi, jossa perhesysteemi pyrkii pitämään yllä jatkuvuutta ja ennustettavuutta muutosten edessä (Kerig, 2019, s. 5). Perhe on toisaalta myös avoin ja elävä systeemi, joka voi mukautua tarpeen mukaan muutosten tai haasteiden myötä (Cox & Paley, 2003, s. 194). Tämä ajatus korostaa erilaisten siirtymävaiheiden merkitystä perhesysteemille. Lapsen syntymä ja siirtyminen vanhemmuuteen on merkittävä muutos, joka aiheuttaa haasteita pariskunnan sen hetkisiin vuorovaikutustapoihin monella tasolla ja voi saada aikaan muutoksia, jotka johtavat sopeutumiseen ja uusien vuorovaikutusmallien syntymiseen (Cox & Paley, 2003, s. 194). Vanhemmat voivat siis pitää kiinni vanhoista vuorovaikutusmalleistaan ja pitää siten yllä ennustettavuutta siirtymässä vanhemmuuteen tai muuttaa niitä sopeutuakseen paremmin uuteen elämäntilanteeseen.

3 YHTEISVANHEMMUUS JA SIIRTYMÄ VANHEMMUUTEEN

3.1 Yhteisvanhemmuus käsitteenä

Yhteisvanhemmuudella viitataan yleisesti tapoihin, joilla lapsen vanhemmat tai vastaavat lapsen hoidon ja kasvatuksen vastuun jakavat henkilöt työskentelevät yhdessä vanhemman rooleissa (Feinberg, 2002, 2003). Yhteisvanhemmuussuhde ei rajaudu siis vain avio- tai avoliitossa eläviin pariskuntiin tai lapsen biologisiin vanhempain, vaan yhteisvanhemmuussuhteessa voi olla ketä tahansa vähintään kaksi ihmistä, joilla on yhteisestä sopimuksesta tai yhteiskunnallisten normien puolesta jaettu vastuu tietyn lapsen hyvinvoinnista (Van Egeren & Hawkins, 2004). Tässä tutkielmassa tutkimuksen kohteena ovat heterosuhteessa elävät lapsen biologiset vanhemmat, jotka tutkimuksen aikaan asuivat yhdessä. Yhteisvanhemmuus myös eroaa käsitteellisesti ja käytännössä romanttisesta parisuhteesta, sillä yhteisvanhemmuussuhteessa keskeisessä osassa on lapsen kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset (Feinberg, 2003; Le ym., 2016). Yhteisvanhemmuudella on myös osoitettu olevan merkittävämpi vaikutus vanhemmuuden laatuun ja lapsen kehitykseen kuin muilla parisuhteeseen liittyvillä tekijöillä, ja siten se on keskeisessä roolissa perheen toiminnan kannalta (Feinberg, 2002, 2003).

Vaikka yhteisvanhemmuuteen kuuluu olennaisesti vanhempain välinen yhteistyö, yhteisvanhemmuus ei ole sama kuin tasan jaetut vanhemmuuden vastuut (Feinberg, 2003). Vanhemmuuden roolien tasapuolisuus määrittyykin Feinbergin (2003) mukaan aina yksilöllisesti jokaisessa yhteisvanhemmuussuhteessa, ja sitä muokkaa osapuolten yksilölliset uskomukset, arvot, toiveet ja odotukset ympäröivän kulttuurin normien heijastamina. Lisäksi perheen sosiaalinen konteksti ja materiaaliset resurssit heijastuvat siihen, miten nämä odotukset toteutuvat käytännön yhteisvanhemmuudessa. Yhteisvanhemmuussuhteen laatuun vaikuttaa monet tekijät, kuten vanhempain yksilölliset piirteet, lapsen temperamentti,

vanhempien välinen parisuhde sekä perheen ulkopuolelta tuleva tuki ja stressi (Feinberg, 2002, 2003).

Yhteisvanhemmuuden määrittelyssä on käytetty erilaisia teoreettisia käsitteitä ja jaotteluja, joista yksi tunnetuin on Feinbergin (2003) malli. Feinbergin (2003) mallissa yhteisvanhemmuus koostuu neljästä osatekijästä, joita ovat lapsen kasvatukseen liittyvä yhteisymmärrys, lapsen hoitoon ja kotitöihin liittyvä työnjako, perheen vuorovaikutukseen liittyvä säätely sekä vanhemmuuden tukeminen vs. heikentäminen. Feinberg ym. (2012) lisäsivät tähän jaotteluun vielä viidennen elementin: vanhemmuuden läheisyyden, jolla viitataan vanhempien keskinäiseen jaettuun iloon vanhemmuudesta, lapsen kasvusta ja keskinäisestä yhteistyöstä. Van Egeren ja Hawkins (2004) määrittelevät yhteisvanhemmuuden koostuvan vanhempien keskinäisestä yhteenkuuluvuudesta, keskinäisestä tuesta, väheksynnästä sekä jaetusta vanhemmuudesta. McHale ym. (2004) korostavat vanhempien keskinäistä liittolaisuutta, mikä tarkoittaa sitä, että vahvassa yhteisvanhemmuussuhteessa keskeistä on vanhempien keskinäinen yhteenkuuluvuus ja tuki sekä pyrkimys edistää yhteisesti sovittuja tavoitteita. Yhteistä kaikille määrittelyille on näkemys siitä, että vanhempien keskinäinen tuki on olennainen osa hyvin toimivaa yhteisvanhemmuutta.

Vanhemmuuden tukemisella viitataan tapoihin, joilla vanhempi tukee ja kannustaa toisen vanhemman vanhemmuutta, kuten vahvistamalla pätevyyden tunnetta, huomioimalla ja arvostamalla toisen panosta sekä kannattamalla toisen vanhemmuuden päätöksiä ja auktoriteettia (Feinberg, 2002, 2003; Feinberg ym., 2012). Tukevaan yhteisvanhemmuussuhteeseen kuuluu myös se, että vanhemmat kysyvät toistensa mielipiteitä vanhemmuuteen liittyen ja keskustelevat yhdessä lapsen tarpeista (Feinberg ym., 2012). Van Egeren ja Hawkins (2004, s. 169) määrittelevät vanhemmuuden tuen strategioina ja tekoina, jotka tukevat ja laajentavat kumppanin pyrkimyksiä saavuttaa vanhemmuuden tavoitteita tai partnerin kokemuksena siitä, että näitä pyrkimyksiä tuetaan. Vanhemmuuden keskinäisen tuen voi nähdä siis ensisijaisesti toisen psykologisena ja emotionaalisenä tukemisena, joka

kohdistuu vanhemman itseluottamukseen ja minäpystyvyyteen vanhempana. Van Egeren ja Hawkins (2004, s. 169) huomauttavat, että toisen tukeminen ei tapahdu kuitenkaan passiivisesti, vaan se vaatii jonkin verran vaivannäköä ja tietoisuutta. Tuetun yhteisvanhemmuussuhteen voi saavuttaa vain, jos vanhemmat ovat yhdessä sitoutuneet hyvin koordinoituun ja yhteistyöhön perustuvaan vuorovaikutukseen (Altenburger, 2022, s. 8).

Toisen tukemisen negatiivinen vastinpari on vanhemmuuden heikentäminen kritisoimalla, väheksymällä ja syyttämällä; vanhemmat voivat omaksua myös kilpailevan lähestymistavan vanhemmuuteen. (Feinberg, 2003; Feinberg ym., 2012). Yhteisvanhemmuutta heikentävä käytös ja teot voivat ilmetä avoimen vihamielisinä, mutta todennäköisemmin hienovaraisina ja harmittomina tekoina (Van Egeren & Hawkins, 2004, s. 169). Van Egerenin ja Hawkinsin (2004) mukaan jokainen vanhempi kokee partnerin vanhemmuutta heikentävän käytöksen omalla tavallaan, joten tärkeää on huomioida vanhemman oma kokemus.

Tutkimuskirjallisuudessa on eriäviä käsityksiä siitä, alkaako yhteisvanhemmuussuhde jo odotusvaiheessa ennen lapsen syntymää vai vasta lapsen syntymän jälkeen (Kuersten-Hogan, 2017, s. 3). Van Egerenin ja Hawkinsin (2004, s. 166) mukaan yhteisvanhemmuussuhde alkaa vasta lapsen syntymän jälkeen, vaikkakin vanhemmat aloittavat prosessin kohti yhteisvanhemmuutta odotusaikana keskustellessaan yhteisvanhemmuuteen liittyvistä teemoista. Van Egeren ja Hawkins (2004, s. 166–167) huomauttavat myös, että vanhempien väliset keskustelut ja odotusaikana syntyneet mielikuvat voivat ennustaa tulevaa yhteisvanhemmuutta, mutta todellisuus lapsen syntymän jälkeen voi usein osoittautua toisenlaiseksi. Tässä tutkielmassa näkökulma on samankaltainen. Vanhempien matka kohti yhteisvanhemmuutta alkaa raskausaikana, kun vanhemmat valmistautuvat lapsen syntymään yhteisten keskustelujen ja neuvottelujen myötä ja muodostavat odotuksia tulevasta yhteisvanhemmuudesta. Lapsen syntymä kuitenkin muoaa merkittävästi odotusvaiheessa muotoutunutta yhteisvanhemmuussuhdetta, ja vauva-arjen todellisuus voi osoittaa odotukset partnerin tuesta toisenlaisiksi.

3.2 Odotukset yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta siirtymässä vanhemmuuteen

Siirtymä vanhemmuuteen vaatii tulevilta vanhemmilta sopeutumista ja neuvottelua esimerkiksi odotuksista, vastuista ja rooleista uudessa ja stressaavassa tilanteessa (Sheedy & Gambrel, 2019). Lapsen syntymä ja pariskunnan tarve mukautua uusiin vanhemman rooleihin vaikuttaa sekä pariskuntiin yksilöinä että heidän väliseensä vuorovaikutukseen (Cox & Paley, 2003). Siirtymä vanhemmuuteen voi esimerkiksi johtaa naisten ja miesten kokemusten ja roolien eroavaisuuksien korostumiseen ja perinteisten sukupuoliroolien voimistumiseen (Cowan & Cowan, 2000; Feinberg, 2002, s. 179). Tällä voi olla negatiivisia vaikutuksia vanhempien keskinäiseen vuorovaikutukseen etenkin silloin, jos odotukset ovat ristiriidassa todellisuuden kanssa (Cowan & Cowan, 2000, s. 26). Siirtymä vanhemmuuteen onkin tunnistettu tutkimuksissa haastavaksi ajanjaksoksi pariskunnalle, sillä se voi korostaa parisuhteen olemassa olevia ongelmia ja aiheuttaa tyytymättömyyttä ja stressiä vanhemmille sekä kasvattaa riskiä konflikteille (Cowan & Cowan, 2000; Lévesque ym., 2020). Toisaalta kokemukset yhteisvanhemmuussuhteesta voivat kohentua ajan myötä, kun vanhemmat oppivat neuvottelemaan vanhemmuuden rooleistaan (Van Egeren, 2004).

Pariskunnan raskausaikana muodostuneet odotukset ja mielikuvat tulevasta yhteisvanhemmuudesta ennustavat tutkimusten mukaan vanhempien tulevan yhteisvanhemmuuden laatua ja vanhemmuuteen sopeutumista lapsen syntymän jälkeen (Feinberg, 2002; Harwood ym., 2007; Kuersten-Hogan, 2017; Mangelsdorf ym., 2011, s. 41–42, 51). Kuersten-Hoganin (2017) tutkimuksessa ilmeni, että pariskunnan odotukset kumppanilta saadusta tuesta tai kilpailusta raskausaikana vaikuttivat myös heidän arvioihinsa yhteisvanhemmuudesta lapsen syntymän jälkeen. Vaikka lapsen syntymä voi aiheuttaa joitakin muutoksia pariskunnan yhteisvanhemmuussuhteeseen, kyseisen tutkimuksen mukaan pariskunnan keskinäisen vuorovaikutuksen piirteet pysyivät verrattain vakaina siirtymässä vanhemmuuteen. Tämän tutkimuksen perusteella voi olettaa, että sellaiset pariskunnat, jotka ovat löytäneet toimivia malleja tukea

toisiaan ennen lapsen syntymää, pärjäävät keskinäisessä vuorovaikutuksessa hyvin myös lapsen synnyttyä. Toisaalta yhteisvanhemmuussuhteessa koettu väheksyntä ja kritisointi saattavat lisääntyä lapsen syntymän jälkeen, etenkin isien kokemana (Schoppe-Sullivan ym., 2022). Tällä taas voi olla kielteisiä vaikutuksia isien osallisuuteen yhteisvanhemmuudessa.

Odottavilla vanhemmilla voi olla optimistisia käsityksiä tulevasta yhteisvanhemmuudesta, jonka toivotaan olevan tasavertainen ja jaettuun vanhemmuuteen perustuva (Ranta ym., 2022). Vanhemmuuden vastuut eivät kuitenkaan välttämättä jakaudu tasaisesti vanhempien kesken odotuksista huolimatta, vaan voivat kaatua äidin harteille johtaen äidin henkiseen taakan kasvamiseen (Lévesque ym., 2020). Etenkin äideillä lapsen hoitovastuun jakamiseen liittyvien odotusten rikkoutuminen näyttäisi heijastuvan kielteisesti kokemuksiin yhteisvanhemmuudesta (Kuersten-Hogan, 2017, s. 4; Van Egeren, 2004). Äitien kokemusten huomioiminen vastuiden jakautumisessa vaikuttaakin olevan oleellisen tärkeää (Feinberg, 2003, s. 103). Keskeistä vanhempien tyytyväisyyden kannalta ei välttämättä ole kuitenkaan konkreettinen työmäärä, vaan se, miten tyytyväisiä vanhemmat ovat vastuista neuvottelun prosessiin ja vastuunjaon toteutumiseen (Feinberg, 2003; Feinberg ym., 2012; Rodriguez & Adamsons, 2012).

Vanhemmuuden odotuksien on tutkittu vaikuttaneen esimerkiksi vanhemmuuteen sopeutumiseen ja puolisolle annettavaan tukeen. Ylioptimistiset ja idealistiset odotukset voivat heijastua kielteisesti puolisolle annettavaan tukeen (Curran ym., 2009) ja vaikeuttaa vanhemmuuteen sopeutumista etenkin naisilla (Rodriguez & Adamsons, 2012, s. 255). Curranin ym. (2009) tutkimuksessa naiset osoittivat lapsen syntymän jälkeen puolisolleen sitä vähemmän tukea, mitä korkeammat odotukset heillä oli ennen vauvan syntymää. Tutkimuksen perusteella on kuitenkin merkitystä sillä, minkä tyylistä vanhemmuuden odotuksista on kyse. Korkeat ja siten todennäköisesti epärealistiset odotukset oman hyvinvoinnin kohenemisesta lapsen syntymän jälkeen ennustavat alhaisempaa tukea puolison vanhemmuudelle (Curran ym., 2009, s. 116–117). Toisaalta myös epätietoisuus omista vanhemmuuden

odotuksista tai siitä, mitä lapsen syntymä voi tuoda tullessaan saattaa vaikeuttaa vanhemmuuteen sopeutumista (Riggs ym., 2018, s. 7). Sen sijaan realistiset odotukset, jossa vanhemmat ovat tiedostaneet tulevan vanhemmuuden myönteiset ja kielteiset seuraukset sekä varautuneet mielessään pahimpaan skenaarioon, edesauttavat tulevaan vanhemmuuteen sopeutumista parhaiten (Riggs ym., 2018, s. 7). Uusilla vanhemmilla on usein epärealistisia odotuksia tulevasta vanhemmuudesta, jolloin he eivät valmistaudu riittävästi tulevaan rooliinsa (Sanders ym., 2023). Myönteistä on kuitenkin se, että odotukset ja uskomukset eivät ole staattisia vaan mukautuvaisia (Feinberg, 2002, s. 179). Siten vanhempien keskinäiset avoimet keskustelut vanhemmuuden odotuksista voivat olla tärkeitä siirtymässä vanhemmuuteen.

Yhteisvanhemmuuden odotuksia ei ole juurikaan tutkittu suomalaisten vanhempien näkökulmasta. Rannan ym. (2022) laadullinen tutkimus toi kuitenkin tähän teemaan uutta tietoa. Kyseisen tutkimuksen mukaan ensimmäistä lastaan odottavat pariskunnat toivoivat keskinäiseltä tuelta molemminpuolista henkistä ja käytännöllistä tukea. Toisen huomioon ottaminen ja molemminpuolinen kunnioitus nähtiin yhteisvanhemmuuden tukipilarina. Myös positiivinen palaute ja kannustaminen nähtiin tärkeinä. Keskeisenä käytännön tukena tutkimuksessa nousi esille toisen auttaminen ja asioiden puolesta tekeminen. Tulevat isät toivoivat myös, että puoliset jakaisivat tietoaan lapsen kasvatuksesta ja neuvoisivat toisiaan. Suurimmiksi haasteiksi vanhemmat näkivät Rannan ym. (2022) mukaan puolisoitten erilaiset vanhemmuuden tarpeet ja päivittäiset resurssit, jotka saattavat vaikuttaa negatiivisesti toiselle vanhemmalle annettavaan tukeen.

3.3 Yhteisvanhemmuuden keskinäinen tuki vs. tuen heikentäminen

Keskinäinen tuki yhteisvanhemmuudessa on monissa tutkimuksissa osoitettu vaikuttavan vanhemmuuteen ja lapsen kehitykseen (Feinberg, 2002, 2003; Feinberg ym., 2012). Yhteisvanhemmuuden tuen ja heikentämisen on esimerkiksi tutkittu olleen yhteydessä vanhempien kokemaan minäpystyvyyteen, stressiin ja

masennukseen, vanhemmuuden laatuun sekä lapsen käyttäytymisen ongelmiin (Feinberg ym., 2012, s. 3). Tutkimuskirjallisuus on pitkälti keskittynyt äiteihin ja siihen, millainen vaikutus kumppanin tuella on heille, vaikka tutkimukset ovat myös osoittaneet äitien kumppanilleen antaman vanhemmuuden tuen olevan keskeistä isien vanhemmuuteen sopeutumisessa (Feinberg, 2003, s. 105). Aiemman tutkimuksen perusteella sukupuolieroja löytyy esimerkiksi siinä, miten vanhemmat tukevat toistensa vanhemmuutta ja millaista tukea vanhemmat toivovat (Murphy ym., 2017; Sheedy & Gambrel, 2019) sekä siinä miten toisen vanhemman antama tuki vaikuttaa vanhemmuuteen sopeutumisessa (Schoppe-Sullivan ym., 2016).

Kannustava yhteisvanhemmuussuhde voi olla merkittävä tekijä helpottamaan vanhemmuuteen sopeutumista ja stressiä ensimmäistä lastaan odottavilla vanhemmilla, ja etenkin ensimmäistä kertaa isäksi tulevilla miehillä (Schoppe-Sullivan ym., 2016). Heidän mukaansa isien vanhemmuuteen sopeutumiseen näyttää vaikuttavan etenkin se, miten he kokevat puolison tukevan heidän vanhemmuuttaan ja mahdollistavan psykologisen turvallisuuden tunteen yhteisvanhemmuussuhteessa. Puolisolta saatu tuki helpotti Schoppe-Sullivanin ym. (2016) mukaan vanhemmuuden stressiä myös sellaisilla äideillä, jotka olivat vähemmän luottavaisia omiin kykyihinsä. Luottamus omiin kykyihin voikin tutkimuksen perusteella toimia välittävänä tekijänä koetun yhteisvanhemmuuden tuen ja vanhemmuuteen sopeutumisen välillä.

Vanhemmuuden keskinäisellä tuella tai väheksynnällä on osoitettu olevan yhteys siihen, muotoutuuko yhteisvanhemmuussuhde kilpailuhenkiseksi vai yhteistyöhön painottuvaksi. Murphyn ym. (2017) tutkimuksessa äitien väheksyvä ja kritisoiva käytös puolisonsa vanhemmuutta kohtaan oli yhteydessä kilpailuhenkiseen yhteisvanhemmuuteen, kun taas isillä oli merkittävämpi rooli yhteistyöhön pohjautuvan yhteisvanhemmuuden luomisessa. Murphyn ym. (2017) mukaan isät myös osoittivat äitejä enemmän tukea puolisolleen. Tutkimuksessa äitien puolisolleen antamalla tuella oli toisaalta välillinen vaikutus yhteistyöhön pohjautuvaan yhteisvanhemmuuteen, sillä äitien

puolisolleen antama tuki oli yhteydessä isien aktiivisempaan osallisuuteen ja sitä kautta yhteistyöhön. Murphyn ym. (2017) mukaan äidit ovat edelleen isää enemmän osallisena vanhemmuuteen liittyvässä päätöksenteossa, mikä voi heijastua äidin vähäisempänä kannustuksena isän päätöksentekoa kohtaan. Tämä taas voi rajoittaa entisestään isien osallisuutta vanhemmuuteen. Aiempi tutkimus myös viittaa siihen, että yhteisvanhemmuussuhteeseen tyytyväiset isät, jotka kokevat olevansa osa toimivaa vanhemmuuden tiimiä, ovat myös suuremmalla todennäköisyydellä sitoutuneita vanhemmuuteen ja osallisina lapseen liittyvissä asioissa (Van Egeren, 2004, s. 471).

Äitien ja isien kokemukset siitä, miten he kokevat tulevansa parhaiten tuetuiksi yhteisvanhemmuussuhteessa saattavat erota keskenään. Sheedyn ja Gambrelin (2019) tutkimuksessa naiset kokivat tullessaan tuetuiksi yhteisvanhemmuudessa, kun heidän kumppaninsa oli säännönmukaisesti läsnä heidän kanssaan, tarjosi henkistä vahvistusta sekä kannusti pitämään taukoja lasten hoidosta ja pitämään huolta itsestä. Miehet taas kokivat tärkeinä sen, että kumppani tuki luottamusta omiin kykyihin toimia vanhempana antamalla käytännönläheistä ja materiaalista tukea, joilla vanhemmuuden tehtävät sujuivat tehokkaammin. Tuloksista voi tulkita, että äitien vastauksissa painottuivat enemmän jaksamisen tukemiseen liittyvät seikat, kun taas isillä vanhemmuuden minäpystyvyyden tunteen tukeminen. Myös vanhempien käsitykset tasa-arvoisista vanhemmuuden rooleista voivat heijastua heidän kokemuksiinsa yhteisvanhemmuudesta. Schoppe-Sullivanin ym. (2022) tutkimuksessa isien tasa-arvoiset käsitykset vanhemmuuden rooleista vaikuttivat siten, että he kokivat vähemmän puolison väheksyntää ja konflikteja. Tasa-arvoiseen vanhemmuuteen panostavilla vanhemmilla onkin hyvät edellytykset jaettuun vanhemmuuteen, jossa molempien panosta arvostetaan.

Yhteisvanhemmuussuhteelle mahdollisesti haitallisiksi tekijöiksi Sheedyn ja Gambrelin (2019) tutkimuksessa tunnistettiin kahdenlainen vanhemman väheksyvä käytös. Toinen oli kumppanin kasvatusvalintojen kritisointi ja kontrollointi, jota tyypillisemmin käyttivät naiset. Tämän tyylinen käytös heikentää toimivaan yhteisvanhemmuuteen kuuluvaa tiimityötä, sillä se

vähentää kumppanin halua tarjota apua. Toinen merkittävä väheksynnän muoto oli laiminlyödä kumppanin osallisuus tärkeisiin lapsen kasvatusta koskeviin päätöksiin. (Sheedy & Gambrel, 2019.)

Eräät tutkimukset ovat tuoneet ilmi, että pariskunnan kokema tyytyväisyys heidän parisuhteeseensa heijastuu myös yhteisvanhemmuussuhteeseen (Le ym., 2016; Van Egeren, 2004). Len ym. (2016) pitkittäistutkimus tuki tätä yhteyttä siten, että niillä pariskunnilla, joilla oli raportoitu korkea parisuhteen laatu ennen lapsen syntymää, oli taipumusta havaita enemmän yhteisvanhemmuuden tukea ja vähemmän väheksyntää puoli vuotta lapsen syntymän jälkeen. Van Egerenin (2004) tutkimuksessa taas äidin tuntemukset aviosuhteesta heijastuivat vahvasti siihen, miten he kokivat yhteisvanhemmuussuhteen lapsen syntymän jälkeen. Siten vanhempien kokemukset parisuhteen toimimisesta voivat vaikuttaa myös arvioihin yhteisvanhemmuussuhteesta vauvan syntymän jälkeen.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla ja ymmärtää sitä, minkälaisia odotuksia ja toiveita ensimmäistä lastaan odottavilla äideillä ja isillä on yhteisvanhemmuuteen liittyvästä keskinäisestä tuesta, ja miten vauva-ajan kokemukset suhteutuivat näihin odotuksiin. Kiinnostuksen kohteenani oli selvittää sitä, osoittautuivatko kokemukset keskinäisestä tuesta samankaltaisiksi kuin odotukset vai muuttuivatko ne jollain tavoin. Aiemman tutkimuksen valossa odottavilla vanhemmilla voi olla optimistisia käsityksiä tulevasta yhteisvanhemmuudesta (Ranta ym. 2022). Siirtymä vanhemmuuteen on suuri muutos pariskunnille ja sen on todettu haastavan etenkin parisuhdetta, mikä saattaa myös heijastua puolisolle annettuun vanhemmuuden tukeen.

Yhteisvanhemmuutta ja siihen liittyviä odotuksia ei ole aiemmin tutkittu nimenomaan keskinäisen tuen näkökulmasta, vaikka keskinäisen tuen on osoitettu olevan yksi tärkeä tekijä yhteisvanhemmuuden laadun ja lapsen kehityksen kannalta. Tavoitteenani olikin tuoda tähän teemaan uutta ymmärrystä. Pitkittäistutkimusaineiston avulla oli myös mahdollista tuoda tarkasteluun lapsen syntymän jälkeiset kokemukset samoilta vanhemmilta ja vertailla näitä kokemuksia odotuksiin. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen hain vastausta vanhempien haastatteluaineistosta odotusvaiheen loppupuolelta ja toiseen kysymykseen samojen vanhempien haastatteluista lapsen ollessa 1,5-vuotias.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

- 1) Millaisia odotuksia ja toiveita ensimmäistä lastaan odottavilla vanhemmilla oli yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta?
- 2) Millaisia kokemuksia vanhemmilla oli yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta lapsen syntymän jälkeen?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuskonteksti

Tämä pro gradu -tutkielma liittyy Suomen Akatemian rahoittamaan, Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteistyössä THL:n kanssa toteuttamaan kansainväliseen CopaGloba -tutkimushankkeeseen. CopaGloba – Yhteisvanhemmuuteen oppimassa pitkittäistutkimus toteutettiin vuosien 2019–2023 aikana, ja aineiston keruu tapahtui vuosien 2020–2022 välillä. Hankkeen tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa vanhempien välisen yhteistyön varhaisesta kehityksestä, sitä vahvistavista ja heikentävistä tekijöistä sekä vanhempien välisen yhteistyön merkityksestä vanhempien hyvinvoinnille (Jyväskylän yliopisto, 2021). Vanhempien välistä yhteistyötä tarkasteltiin hankkeessa perheen, lähiyhteisön ja laajemman kulttuurin näkökulmista. Tässä tutkimuksessa näkökulma on perheen sisäisessä yhteistyössä.

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen tutkimus ja noudattaa osittain fenomenologista näkökulmaa. Fenomenologiassa tutkimuksen kohteena ovat ihmisten kokemukset, ja tutkimuksen teon kannalta keskeisiä käsitteitä ovat kokemus ja merkitys (Laine, 2010). Tässä tutkielmassa fenomenologinen näkökulma tulee esille varsinaisesti toisen tutkimuskysymyksen kohdalla, sillä siinä tavoitteena oli kuvailla vanhempien muodostamia merkityksiä keskinäisestä vanhemmuuden tuesta heidän omiin kokemuksiinsa pohjautuen. Ensimmäinen tutkimuskysymys taas kuvailee odotuksia ja mielikuvia tulevasta yhteisvanhemmuuden tuesta, ja nämä eivät välttämättä pohjautu haastateltavien omiin kokemuksiin vaan ennemmin heidän henkilökohtaisiin toiveisiinsa ja ihanteisiinsa.

Laineen (2010, s. 29) mukaan kokemukset käsitetään laajasti ihmisten kokemuksellisenä suhteena omaan elämäntodellisuuteensa, ja nämä kokemukset muotoutuvat ihmisten erilaisten merkitysten mukaan. Jokainen haastateltava siis muodostaa erilaisia merkityksiä yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta kokemuksiensa pohjalta. Toisaalta fenomenologiaan kuuluu ajatus, että ihminen

on yhteisöllinen, jolloin yhteisön jäsenenä meillä on myös yhteisiä merkityksiä. Fenomenologinen tutkimus ei siis pyri muodostamaan universaaleja yleistyksiä, vaan ymmärtämään jonkin tutkittavan alueen ihmisten sen hetkistä merkity maailmaa. (Laine, 2010, s. 30–31.) Tässä tutkielmassa lähtökohtana on se, että haastateltavien kokemukset liittyvät tiettyyn kontekstiin ja elämänvaiheeseen. En siis pyri tekemään kaikkia vanhempia koskevia yleistyksiä.

5.2 Tutkittavat ja aineiston keruu

CopaGloba -pitkittäistutkimushankkeeseen osallistuneet pariskunnat tavoitettiin neljän suuren suomalaisen kunnan neuvolapalveluiden kautta. Tutkimusta varten haastatteluaineistoa kertyi 30 pariskunnalta, mutta tässä tutkimuksessa tutkittavien määrä rajautui lopulta 18 pariin eli yhteensä 36 yksilöön. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on suhteellisen pieneen otokseen keskittyvä harkinnanvarainen otanta, jota tutkimalla pyritään saamaan syvällistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Patton, 2002, s. 46). Hankkeeseen tutkittavat valikoituivat sillä perustella, että pariskunnista molemmat osapuolet olivat tulossa ensimmäistä kertaa vanhemmiksi, ja siten heillä ei ollut aiempaa kokemusta vanhemmuudesta. Hankkeessa tutkittavien määrää oli myös rajattu siten, että haastatellut edustivat taustoiltaan mahdollisimman heterogeenista joukkoa.

Aineiston koko oli suhteellisen laaja pro-gradu tutkielmaan, sillä tutkimusaineistoni koostui sekä odotusvaiheen että vauvavaiheen haastatteluista. Tästä syystä oli tarkoituksenmukaista rajata alkuperäistä tutkimusjoukkoa pienemmäksi. Haastatteluaineistoa päädyin rajaamaan saturaatiomenetelmällä. Eskolan ja Suorannan (2014, s. 62–63) mukaan tätä menetelmää voi käyttää kvalitatiivisessa tutkimuksessa rajaamaan aineiston kokoa. Aineiston määrän voi katsoa olevan riittävä silloin, kun uudet tapaukset eivät näytä enää tuovan tutkimusongelman kannalta uutta tietoa (Eskola & Suoranta, 2014). Odotusvaiheen haastatteluja lukiessa havaitsin samankaltaisten

teemojen toistuvan ja lopetin aineiston analysoinnin 18 pariin, kun huomasin, etteivät uudet tapaukset tuoneet enää uutta informaatiota.

Tutkimuksen kaikki pariskunnat olivat heteropareja. Tutkittavien ikäjakauma oli 23–42 vuotta. 13 paria oli naimisissa ja yhdessä asuvia viisi. Suhteen pituus vaihteli yhdestä vuodesta 15 vuoteen. Suurimmalla osalla haastatelluista (29) oli korkeakoulututkinto, toisen asteen tutkinto kuudella ja yhdellä peruskoulutausta.

Vanhempien yksilöhaastattelut oli toteutettu kahtena ajankohtana etäyhteyksin vanhemmille sopivana ajankohtana vuosien 2020–2022 aikana. En osallistunut itse haastatteluihin, vaan sain analysoitavaksi valmiiksi litteroidut haastattelut. Ensimmäisessä vaiheessa vanhempia haastateltiin noin 1–3 kuukautta ennen laskettua aikaa ja viimeisessä vaiheessa lapsen ollessa noin 1,5-vuotias. Haastattelut kestivät noin tunnin. (Jyväskylän yliopisto, 2021.) Odotusvaiheen haastattelut muodostuivat neljästä temasta: 1) Aloituskysymykset odotusaikaan liittyen, 2) Haastateltavan ja hänen kumppaninsa sen hetkinen elämäntilanne, 3) Toiveet ja odotukset yhteisvanhemmuuteen liittyen, sekä 4) Perheen ulkopuolisen tuen ja muiden ihmisten merkitys yhteisvanhemmuudelle. Vauvavaiheen teemat koostuivat osittain samoista teemoista, kuten haastateltavien sen hetkisistä elämäntilanteista sekä muiden ihmisten ja ympäristön merkityksestä. Näiden lisäksi haastateltavilta tiedusteltiin heidän kokemuksiaan vanhemmaksi tulosta ja yhteisvanhemmuudesta, parisuhteesta ja keskinäisestä tuesta sekä toiveista tulevaan yhteisvanhemmuuteen. Kyseisistä teemoista keskityin omassa tutkimuksessani odotuksiin yhteisvanhemmuudesta sekä kokemuksiin yhteisvanhemmuudesta ja keskinäisestä tuesta.

Kaikilta vanhemmilta kysyttiin samat asioita samassa järjestyksessä, ja vanhemmat saivat vastata niihin omin sanoin. Siten haastattelu noudatti puolistrukturoidun haastattelun kaavaa (ks. Eskola & Suoranta, 2014, s. 87). Puolistrukturoidun haastattelun yhtenä etuna on eri haastattelijasta johtuvan vaihtelun minimoiminen (Patton, 2002, s. 346). Tässä hankkeessa haastatteluja tekivät useat eri haastattelijat, joten tarkoilla kysymyksen asetteluilla oli

mahdollista minimoida haastattelijoiden taidoista ja kokemuksista johtuvat erot. Puolistrukturoitujen haastattelujen analysoiminen on siinä mielessä selkeää, että vastaukset tiettyihin kysymyksiin ovat helposti löydettävissä ja vertailtavissa (Patton, 2002, s. 346). Siten kaikista haastatteluvastauksista voi olettaa löytävän vastauksia tiettyihin kysymyksiin, mikä lisää osaltaan tulosten luotettavuutta. Toisaalta tämän tyyppisen haastattelun heikkoutena on Pattonin (2002, s. 347) mukaan se, ettei se salli haastattelijan ottaa puheeksi ennakoimattomia aiheita, jotka saattaisivat tuoda uudenlaista näkökulmaa teemaan.

5.3 Aineiston analyysi

Temaattinen analyysi on laadulliselle tutkimukselle tyypillinen metodi, jonka avulla voi tunnistaa, analysoida ja raportoida aineistossa esiintyviä teemoja (Braun & Clarke, 2006, s. 79; Braun & Clarke, 2017). Braunin ja Clarken (2006, 2017) mukaan metodin etuna on sen joustavuus erilaisten tutkimustyyppien ja aineistojen tarpeisiin, sillä se ei ole sidottu tiettyihin teoreettisiin taustaoletuksiin. Temaattinen analyysi soveltuu tuomaan esille tutkittavien kokemuksia ja sitä, millaisia merkityksiä tutkittavat ovat muodostaneet jostain ilmiöstä (Braun & Clarke, 2006; Braun & Clarke, 2017). Koska pyrin tässä tutkielmassa tuomaan esille sitä, miten tutkittavat kuvailevat vanhemmuuden keskinäistä tukea omiin odotuksiinsa ja kokemuksiinsa peilaten, temaattinen analyysi toimi tukena keskeisten teemojen tunnistamiseen ja analysoimiseen.

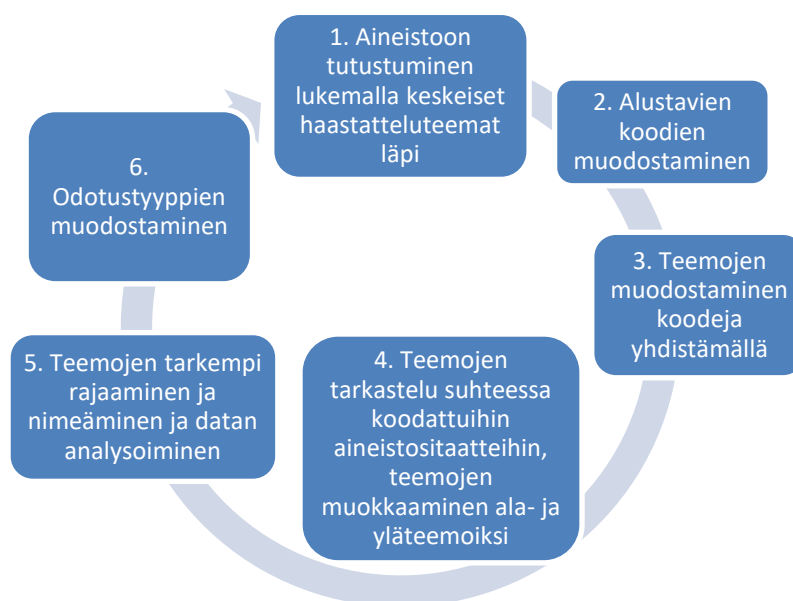
Yksi keskeinen aineiston analyysitapaan liittyvä valinta temaattisessa analyysissä on jako induktiivisen tai deduktiivisen lähestymistavan välillä (Braun & Clarke, 2006, s. 83; Braun & Clarke, 2017). Aineistolähtöisessä analyysissä aikaisemmat tiedot tai teorit eivät liity analyysin toteuttamiseen tai lopputulokseen, eivätkä teemat ole etukäteen sovittuja, vaan ne valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Koska aikaisempi tutkimus ei tässä tapauksessa mahdollistanut valmista teoreettista viitekehystä, johon olisin voinut perustaa analyysini, päädyin induktiiviseen eli aineistolähtöiseen lähestymistapaan.

Aineistolähtöinen analyysi soveltuu hyvin myös fenomenologisesti suuntautuneeseen tutkimukseen, sillä kyseisessä tutkimustraditiossa ei käytetä tutkimusta ohjaavaa ja kohdetta ennalta määrittävää teoreettista mallia (Laine, 2010, s. 35). Laineen (2010) mukaan aiempiin tutkimustuloksiin pyritään ottamaan etäisyyttä aineiston tulkinnan ajaksi, ja vasta aineiston analysoinnin päätyttyä tuloksia voi arvioida suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja teorioihin. Aineistoa analysoidessani en siis etsinyt aikaisempiin tutkimuksiin sopivia teemoja, vaan pyrin löytämään aineistosta tutkimuskysymyksieni kannalta olennaisia teemoja. Toisaalta tutkimuskirjallisuudesta tullut määritelmä yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta ohjasi osittain ajatteluaani siinä, mihin keskitin huomioni aineistoa lukiessani.

Analyysiprosessi eteni teemoittelun kautta tyypittelyyn. Vaikka aineistoni koostui pariskunnista, analysoin ja raportoin vastaukset yksilöittäin sekä teemoittelussa että tyypittelyssä. Teemoittelussa etenin Braunin ja Clarken (2006) mallia mukaillen aineiston lukemisesta koodaamiseen ja teemoitteluun. Teemoittelun jälkeen muodostin odotusvaiheen haastatteluiden pohjalta odotustyyppit.

Kuvio 1

Aineiston analyysipolku

Ensimmäisessä vaiheessa tutustuin odotusvaiheen haastatteluihin lukemalla niitä läpi ja etsimällä aineistosta sellaiset kohdat, joissa viitattiin vanhemman odotuksiin ja toiveisiin tulevasta vanhemmuudesta ja puolisolta saatavasta tuesta. Koska haastattelurunko koostui selkeästi teemoittain erilaisista osista, luin haastatteluista ainoastaan oman tutkimukseni kannalta olennaisia teemoja eli yhteisvanhemmuutta koskevat kohdat. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen löysin vastauksia haastattelurungon kolmannesta teemasta, joka oli nimetty "Toiveet ja odotukset liittyen yhteiseen vanhemmuuteen." Tämän teeman sisällä keskityin pääasiassa kysymykseen haastateltavan odotuksista puolisolta saatavaan henkiseen ja käytännölliseen tukeen. Vanhemman odotuksiin ja toiveisiin puolisolta saatavasta tuesta viitattiin useissa haastatteluissa myös kysymyksessä, millaista haastateltava toivoo hänen ja kumppanin yhteistyön vanhempina olevan vauvan synnyttyä. Toiseen tutkimuskysymykseen vanhempien kokemuksista keskinäisen tuen toteutumisesta löysin vastauksia haastattelurungon kahden teeman alta: "Yhteisvanhemmuuden matkalla" sekä "Parisuhde ja vanhemmuuden tuki", joista jälkimmäinen oli tutkimukselleni keskeisempi teema. Tässä teemassa keskeisin haastattelukysymys oli: "Millaista tukea saat puolisoaltasi vanhemmuuteesi? Entä miten itse tuet puolisoasi vanhempana?"

Aineistoon tutustuessani merkitsin tutkimuskysymysteni kannalta keskeiset sitaatit ja tein alustavia koodeja. Koodauksen tarkoituksena oli tunnistaa aineistosta analyysin kannalta olennaisia piirteitä ja tiivistää tietoa ymmärrettävään muotoon (ks. Braun & Clarke, 2006). Analyysiyksikkönä toimivat kokonaiset lauseet ja ajatuskokonaisuudet. Tarvittaessa katkaisin pitkiä aineistositaatteja lyhyemmiksi tai yhdistelin virkkeitä alkuperäistä ajatusta muuntelematta, jotta sitaateista muodostuisi selkeitä ajatuskokonaisuuksia. Tulosluvussa aineistositaattien yhteydessä oleva merkki [...] kertoo siis siitä, että aineistokatkelma on lyhyempi osa kokonaisesta vastauksesta. Taulukossa 1 on esimerkki aineiston koodauksesta. Koodaus jatkui läpi analysointivaiheen, sillä teemoja muodostaessa kävin läpi koodeja useaan otteeseen välillä muokaten niitä ja poistaen joitain teemoihin soveltumattomia koodeja. Koodausprosessi

eteni samalla tavalla myös vauvavaiheen haastatteluissa. Vauvavaiheen haastatteluita koodatessa tukena toimi odotusvaiheen haastatteluista kootut teemat, jolloin pystyin poimimaan aineistosta samankaltaisia teemoja.

Taulukko 1

Esimerkki aineiston koodauksesta

Aineistositaatti	Koodit
[...] mä toivoisin et se olis sellasta että et me molemmat oltais niinkun sen vauvan kanssa ja ettei se olis sellasta että, että kumpikaan olis sillain että hei et anna se vauva mulle et et sä osaa, toi ei oo niinkun oikein että et sä noin voi hoitaa sitä vauvaa, ku niin mä haluaisin että meillä ei olis niinkun ollenkaan semmosta, vaan enemmän niinkun sellasta et me opeteltais yhdessä miten sitä hoietaan [...] (Äiti5)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ei kommentoida negatiivisesti toisen tapaa hoitaa vauvaa 2. Yhdessä opetteleminen

Kun koko odotusvaiheen aineisto oli koodattu, yhdistelin sisällöltään samankaltaisia koodeja yhteen ja nimesin koodit sitä kuvaavalla teemalla. Alkuperäisiä teemoja tarkastelin suhteessa koodeihin ja haastatteluaineistokatkelmiin useaan otteeseen, jolloin yhdistelin joitain sisällöllisesti samankaltaisia teemoja yhteen. Tässä tavoitteenani oli pelkistää ja rajata teemoja siten, että ne olivat sisällöltään mahdollisimman yhteneväiset ja teemojen välillä oli tunnistettavaa eroavaisuutta (ks. Braun & Clarke, 2006, s. 91). Kahdeksi yläteemaksi muodostuivat tiimityö ja tukeva vuorovaikutus, joista ensimmäinen viittaa käytännön vanhemmuuden tukeen ja jälkimmäinen henkiseen vanhemmuuden tukeen. Koonti teemoista ja niiden sisällöistä löytyvät liitteestä 1.

Odotusvaiheen aineiston teemoittelun jälkeen etenin tyypittelyyn. Eskolan ja Suorannan (2014, s. 182) mukaan laadullisen aineiston analyysiä voidaan teemoittelun jälkeen jatkaa pitemmälle luomalla vastauksista yleisempiä tyyppisiä, jolloin aineistoa jaetaan tyypeiksi eli ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. Tyypittelyssä lähdin etsimään aineistosta sellaisia ilmauksia, jotka kuvasivat haastateltavien tyypillisiä tapoja kuvata odotuksiaan. Tyyppien välisiä eroja

tarkastelin siitä näkökulmasta, olivatko odotukset pääasiassa positiivisia vai sellaisia, joissa näkyi mahdollisten haasteiden tiedostaminen. Haastateltavien jaottelu tiettyihin tyyppeihin perustui odotusten keskeisiin piirteisiin ja niiden välisiin eroavaisuuksiin. Koonti odotusten keskeisistä piirteistä (taulukko 2) löytyy tulosluvusta 6. Tyyppien muodostamisessa pyrin mahdollisimman laajaan tyyppiin. Tällöin olennaista oli tyyppin sisäinen loogisuus, ja jotkut tyyppiin mukaan otettavat asiat saattoivat esiintyä vain yhdessä vastauksessa (Eskola & Suoranta, 2014, s. 183). Teemat ohjasivat tyypittelyä. Samoja teemoja löytyi eri tyypeistä, mutta hieman eri sisällöin. Tyyppien välinen raja oli kuitenkin häilyvä, sillä teemojen sisällöt lähestyivät osittain toisiaan ja joissakin vastauksissa oli piirteitä useammasta tyyppistä.

Toiseen tutkimuskysymykseen etsin vastausta vauvavaiheen haastatteluista, joiden analyysissä hyödynsin odotusvaiheen haastatteluista löytämiäni teemoja. Tässä vaiheessa analyysi ei siis ollut puhtaasti aineistolähtöistä, sillä teemoittelu pohjautui odotusvaiheen teemoille. En myöskään tehnyt uutta tyypittelyä vauvavaiheen aineistosta, vaan analysoin keskinäisen tuen toteutumista aiemmin tulkitsemieni tyyppien sisällä.

5.4 Eettiset ratkaisut

Koska tutkielmani perustuu Jyväskylän yliopiston tutkimushankkeeseen, hankkeelle oli tehty eettinen ennakoarvio eikä erillisiä tutkimuslupia tarvinnut tehdä tätä tutkimusta varten. Tässä tutkimuksessa on otettu huomioon hyvät tieteelliset käytännöt ja eettiset periaatteet. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) laatimia ohjeita noudattaen olen noudattanut rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimusprosessissa, tulosten esittämisessä ja arvioinnissa. Muiden tutkijoiden aiempiin tutkimuksiin olen viitannut asianmukaisesti.

Kuulan (2011) mukaan ihmistieteiden eettisiin normeihin kuuluu keskeisesti tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, jolloin ihmisille annetaan mahdollisuus päättää tutkimukseen osallistumisesta. Kuulan

(2011) mukaan tässä on keskeistä tietoon perustuva suostumus, jolloin tutkittava ymmärtää mihin hän on suostumassa. Hankkeessa tutkittavia oli informoitu erillisellä tiedotteella ennen tutkimukseen osallistumista tutkimuksen tarkoituksesta, tutkimukseen osallistumisen hyödyistä ja mahdollisista haitoista, mihin heidän vastauksiaan käytetään sekä siitä, miten aineistoja käsitellään ja tuloksista raportoidaan henkilötietoja paljastamatta. Tutkittaville oli myös kerrottu, että tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja, että tutkittavilla oli mahdollisuus halutessaan keskeyttää haastattelu. Tutkittavilta oli myös varmistettu suostumus osallistua haastatteluun ennen haastattelun aloittamista.

Tässä tutkielmassa käytin valmista aineistoa, joka oli litteroitu ja koodattu. Valmiin aineiston säilyttäminen ja niistä raportoiminen vaati huolellisuutta, jotta tutkittavien henkilötietoja sisältävät aineistot eivät päätyisi ulkopuolisille. Aineistoa säilytin ainoastaan tietoturvalisella salasanalla suojatulla yliopiston U-aseamalla tutkielman valmistumiseen asti, jonka jälkeen aineisto hävitettiin.

Tutkittavien yksityisyyden ja anonymiteetin turvaaminen oli yksi keskeisin eettinen periaate tutkimuksessa. Pyrin varmistamaan, etteivät tutkittavat ole tunnistettavissa tuloksista raportoidessa. Kuulan (2011) mukaan tunnisteellisuuteen liittyy tunnisteiden poistaminen tai muuttaminen. Valmiissa aineistossa ei ollut suoria tunnistetietoja, kuten nimiä, joista tutkittavien henkilöllisyys olisi selvinnyt. Aineistot olivat valmiiksi pseudonymisoituja eli tutkittavien tunnistamisen mahdollistavat henkilötiedot oli poistettu ja luotu vastaajatunnukset. Näitä samoja valmiiksi luotuja vastaajatunnuksia en kuitenkaan käyttänyt tutkimusraportissa, vaan loin haastatelluille omat koodit, joihin viittasin tuloksista raportoidessa. Tutkimuksessa viittaan haastateltaviin tunnistekeodeilla Äiti1–Äiti18 tai Isä1–Isä18.

Päädyn sekoittamaan haastattelujen keskinäisen järjestyksen siten, että äitien ja isien vastauksia ei pystynyt yhdistämään samaksi pariskunnaksi. Tutkittavien taustatiedoista ainoastaan tutkimuksen kannalta olennainen vastaajan sukupuoli paljastui haastattelusitaateista. Haastattelusitaateissa ei esiinny sellaisia yksityiskohtia, joista voisi epäsuorasti tunnistaa vastaajien

henkilöllisyyksiä, kuten asuinpaikkaa tai ammattia. Häivytin tuloksista raportoidessa myös lapsen sukupuolen aineistositaateista, sillä tämä ei ollut tuloksia raportoidessa oleellinen tieto. Tuloksista raportoidessa pyrin huomioimaan myös sen, etten tuo esille haastatteluista mitään arkaluontoista tutkittavien yksityisyyttä loukkaavaa sisältöä.

6 ODOTUKSET YHTEISVANHEMMUUDEN KESKINÄISESTÄ TUESTA

Tässä luvussa tarkastelen ensimmäisen tutkimuskysymyksen mukaisesti tulevien äitien ja isien odotuksia yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta. Tarkastelen tätä kysymystä kolmen odotustyyppin kautta, jotka muodostuivat yksilöittäin. Taulukossa 2 on kooste odotustyyppien keskeisistä piirteistä ja eroavaisuuksista.

Taulukko 2

Keskinäisen tuen odotustyypit

	Optimistiset odottajat (N=21, naisia 14, miehiä 7)	Ambivalentit odottajat (N=8, naisia 2, miehiä 6)	Epäröivät odottajat (N=7, naisia 2, miehiä 5)
Odotusten keskeiset piirteet	<ul style="list-style-type: none"> • Positiivisia toiveita ja odotuksia tulevasta • Tuki tulee jatkumaan vähintään yhtä hyvänä kuin raskausaikana • Tukea saa niin paljon kuin tarvitsee • Luottamus keskinäiseen yhteistyöhön ja sovituista kiinni pitämiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Positiivisia toiveita ja odotuksia tulevasta mahdolliset haasteet tiedostaen • Molempien kuormittuminen ja mielialat voivat heijastua keskinäiseen tukeen • Ideaalit odotukset voivat romuttua • Yhteisten toimintatapojen löytäminen voi haastaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Tukea vaikea ennustaa • Ei erityisiä odotuksia tuelle/ odotukset osin jäsentymättömiä

Kolmen odotustyyppin sisällä avaan vanhempien odotuksia keskinäisestä tuesta kahden teeman kautta. Nämä teemat ovat tiimityö ja tukeva vuorovaikutus, ja ne toistuvat jokaisessa tyyppissä hieman eri sisällöin. Taulukossa 3 on yhteenveto näiden teemojen esiintymisestä tyypeittäin. Teemojen sisällöt ovat siinä järjestyksessä, miten ne painottuivat haastatteluissa, eli toistuvimmat sisällöt ovat ensimmäisinä.

Taulukko 3

Teemojen esiintyminen tyypeittäin

	Optimistiset odottajat	Ambivalentit odottajat	Epäröivät odottajat
Tiimityö	<ul style="list-style-type: none"> • Tasapuolinen vastuunjako • Vanhemmuuden jakaminen • Jaksamisen tukeminen • Kasvatusasioissa opastaminen • Vanhemmuuteen perehtyminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaksamisen tukeminen • Tasapuolinen vastuunjako • Vanhemmuuden jakaminen • Kasvatusasioissa opastaminen • Vanhemmuuteen perehtyminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhemmuuden jakaminen • Jaksamisen tukeminen • Tasapuolinen vastuunjako • Kasvatusasioissa opastaminen
Tukeva vuorovaikutus	<ul style="list-style-type: none"> • Avoin ja toista huomioiva kommunikointi • Henkisten voimavarojen tukeminen • Itsetunnon ja minäpystyvyyden tukeminen • Parisuhteen vaaliminen • Osallisuuden tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Osallisuuden tukeminen • Henkisten voimavarojen tukeminen • Parisuhteen vaaliminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Henkisten voimavarojen tukeminen • Itsetunnon ja minäpystyvyyden tukeminen

6.1 Optimistiset odottajat

Suurin osa haastatelluista näki tulevan yhteisvanhemmuuden tuen myönteisessä valossa, jolloin mahdollisia haasteita ei tuotu esille tai pidetty merkityksellisinä. Tämän tyyppin edustajien vastauksissa korostui odotus siitä, että tuleva keskinäinen tuki tulee olemaan vähintään yhtä hyvää kuin raskausaikana. Optimististen odottajien tyyppissä oli selkeästi eniten tulevia äitejä. Odotukset tulevalle tuelle näyttivät perustuvan haastateltavien odotusajan kokemuksiin keskinäisestä yhteistyöstä ja tuesta, jotka tämän tyyppin edustajilla oli

vastauksista päätellen ollut hyvää tai jopa parempaa kuin olivat osanneet odottaa. Etenkin tuleville äideille kumppanin tuki raskausaikana oli ollut hyvää ja tärkeää.

[...] mun mielest me ollaan aina hyvin saatu sovittua kaikki niin musta tuntuu että se menee sillain hyvin ku me molemmat tavallaan arvostetaan niitä toisen tarpeita että koittaa jotenkin huomioida jotenkin sen toisen ja sit me sanotaankin että et haluaisiksä vaikka tehä sitä tai tätä tai tuota tai mennääks yhdessä käymään kaupassa tai voiksää hieroo mun hartioita kun ne on jumissa ja tollasia niin mä toivon että se sama jatkuu, että siis menee niinku ihan sillain hyvin. (Äiti5)

Raskausaikana saatu tuki kumppanilta loi tuleville äideille positiivisia mielikuvia siitä, mitä tuleva tuki voisi olla. Edellisessä vastauksessa (Äiti5) korostui molemminpuolinen toisen tarpeiden huomioiminen ja arvostaminen, mikä oli ollut haastateltavan mukaan tukevaa, ja pohjusti siten positiivisia odotuksia. Positiivisia odotuksia tulevalle pohjusti myös luottamus kumppanin vanhemmuuteen sitoutumiseen. "[...] mul on semmonen niinkun vahva luottamus siihen että et me ollaan täs yhdessä ja että tota niin mun mies on toivonu tätä lasta ja perhettä niin hirveen pitkään niin mä jotenkin ajattelen et hän on myös aika sitoutunu, sitoutunu siihen vanhemmuuteen." (Äiti3) Odotus yhteiseen vanhemmuuteen sitoutumiseen näytti vastauksen perusteella perustuvan sille, että kumppani oli toivonut yhteistä lasta ja siten vanhemmuus oli oletetusti hyvin myönteinen ja odotettu asia kumppanille.

Tulevilla isillä taas myönteiset odotukset painottuivat enemmän yhteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön, ei niinkään siihen saako itse tukea yhteisvanhemmuudessa. Yhteisen vuorovaikutuksen odotettiin jatkuvan yhtä avoimena kuin se oli raskausaikana. Joistakin vastauksista oli nähtävissä se, ettei heillä ollut muodostunut selkeitä odotuksia saatavasta tuesta. "[...] en mä tota hirveesti miettiny silleen et et mitä se konkreettisesti on vaan enemmän silleen aatellu että et meit on kaksi siinä ja että et tiän että ton ihmisen kanssa me kyl selvittään ihan mistä tahansa niin tääkin homma me hoidetaan kyllä super hyvin että se, se on varmaan se, en mä hirveesti oo muuten miettiny tota." (Isä11) Edellisessä vastauksesta käy ilmi isän vahva luottamus siihen, että yhteistyö kumppanin kanssa tulee toimimaan hyvin ja sen avulla voi selvitä vaikeuksien yli. Kaikki optimistiset odottajat eivät välttämättä sanoittaneet selkeästi

odotuksiaan. Optimistiset odottajat lähenivät epävarmoja odotuksia siltä osin, mutta kaikilla optimistisilla odottajilla oli kuitenkin selkeästi myönteisiä odotuksia aikaisempiin kokemuksiin perustuen.

Tiimityö:

Suurin osa optimistisista odottajista odotti tasapuolista vastuunjakoja lapsen hoidossa ja kotitöissä. Kumppanin tukea vastuiden jakamiseen odottivat pääosin tulevat äidit, joilla toiveena oli kumppanin aktiivinen osallisuus vanhemmuuden vastuissa. Tulevat äidit toivoivat kumppanin ottavan muita rooleja vastuulleen etenkin alussa lapsen syntymän jälkeen, kun vauva vaatii paljon äidin huomiota ja aikaa. Äidit toivoivat myös isän aktiivista roolia vauvan hoitamisessa.

[...] mä toivon ainakin et juurikin et hän ottaa aktiivisesti osaa siihen vauvan hoitamiseen, että ei tarvii tavallaan itse niinkun olla kehottamassa tai niinkun jatkuvasti neuvomassa niin sanotusti vaan et vois hyvällä omatunnolla ja niinku luottavaisin mielin sitte luottaa siihen et isä niinkun tietää että mitä, mitä tulis tehdä ja pystyy huolettomasti sit myös jättään isän vastuulle niinku tiettyjä juttuja [...] (Äiti10)

Edellä olevasta aineistokatkelmasta tulee esille myös toive siitä, että kumppanin kykyyn hoitaa vanhemmuuden vastuita voi luottaa. Tämän voi nähdä helpottavan äidin vastuutaakkaa, kun toiselle ei tarvitse neuvoa kaikkea. Koska äitien vastuulle saattaa kasautua usein enemmän vastuuta etenkin lapsen hoidosta, äidit pitivät tärkeänä sitä, että kumppani ottaa vastuuta muista kotitöistä.

Useat haastateltavat odottivat tasapuolisen työnjaon lisäksi vanhemmuuden jakamista, jolloin lapsen kasvatuksessa toimitaan yhteistyössä ja yhteisessä linjassa toista tukien. Yhteistä linjaa kasvatuksessa odottivat niin äidit kuin isät. "[...] jos mieltii sit lapsen kasvatusta niin että on tosiaan pysyy selkeästi se yhteinen linja siinä, että ei niinkun toiselta vanhemmalta tuu eri ohjeita ja käskyjä ja sääntöjä lapselle kun toiselta [...]" (Äiti9) Yhteisen kasvatustilinjan neuvottelemine ja siinä pysyminen nähtiin siis tärkeänä toisen vanhemmuuden kunnioittamisen kannalta. Tällöin toiselta vanhemmalta ei tule eriäviä ohjeita ja kumppanilta saa tukea kasvatuspäätöksiin, kun yhteinen linja on tiedossa. Vanhemmuuden jakamiseen kuului vastausten perusteella myös hyvin toimiva tiimipelaaminen, jolloin tuetaan ja autetaan toista, tehdään ja

opitaan yhdessä, jaetaan asioita ja joustetaan tarvittaessa. Sekä tulevien äitien että isien puheissa näkyi toiveet ja odotukset yhteen hiileen puhaltamisesta ja tiimipelaamisesta. "[...] jos on jotain sellasia niinkun, en tiää ikäviä mut siis sellasia niinkun vaikka jotkut neuvolakäynti vaikka et jos ei se oo niinkun mikä aina on kaikkein mieluisin juttu esimerkiks nyt sit sinne mennään yhdessä, et ois niinku tiimipelaamista." (Isä11) Tiimipelaamiseen kuului vastauksen perusteella ikäviltäkin tuntuvien asioiden jakaminen kumppanin kanssa.

Tutkittavat toivat esille kumppanin merkityksen jaksamisen tukemisessa. Tässäkin korostui tulevien äitien odotukset siitä, että kumppani tukee ottamalla vastuuta lapsen hoidosta äidin väsyessä. Tärkeäksi koettiin myös se, että kumppani huomioi toisen kuormittumisen ja voimavarat, ja pyrkii aktiivisesti tukemaan partneriaan tarvittavin tavoin. Tässä tulevilla äideillä oli ollut vastauksista päätellen positiivisia kokemuksia raskausajalta, kuten eräällä äidillä, jonka kumppani oli myötäelänyt ja tukenut fyysisesti raskauspahoinvoinnin aikana. "[...] hän on myös hyvä huomaamaan jos mua niinkun väsyttää vaikka tosi paljon ja hän on niinkun ainoa mikä mua helpotti esimerkiks silloin raskauspahoinvoinnissa oli se että hän vaikka silitti mun selkää, niin me ollaan sitte monta tuntia vaan istuttu ja, tai mä oon maannu ja hän on istunu ja hän on silittäny mun selkää [...]" (Äiti12) Eräissä vastauksissa tuotiin esille myös vastavuoroinen jaksamisen tukeminen, jolloin huomioitiin myös oma rooli jaksamisen tukemisessa. Kuten alla olevasta vastauksesta käy ilmi, tiimipelaaminen koettiin tärkeäksi myös molempien voimavarojen huomioimisen kannalta. Tämä näkyi siinä, että molemmat osapuolet seuraavat kumppaninsa jaksamista ja tarjoavat apua tarvittaessa.

[...] sitä toisen huomioonottamista siinä että, että kumpaa väsyttää enemmän tai voiks sitä nyt mitata mut että, et jotenkin sellasen niinkun oman voimavaran tunnistamista ehkä siinä että ja ja sen toisen voimavarojen huomioimista et voi ehkä ite ottaa enemmän vastuuta tietys kohtaa ja toivoo että puoliso ottaa sitten tietyssä kohtaa kun huomaa että, et ehkä on väsyneempi tai tai ei kykene johonkin asiaan [...]" (Äiti3)

Kumppanin tukea kasvatusasioissa opastamiseen odottivat ainoastaan tulevat isät. Heidän vastauksissaan korostui luottamus siihen, että tuleva äiti hallitsee lapsen hoidon ja kasvatuksen luontaisesti hyvin tai paremmin kuin isä. Siten isät

odottivat saavansa kumppaniltaan käytännön tukea ja neuvoja kasvatuksellisiin kysymyksiin tai siihen, miten toimia lapsen kanssa tietyissä tilanteissa. Vastauksen perusteella isän vanhemmuutta tukee se, että kumppani jakaa tietotaitoaan vierellä opastaen.

[...] kyl se varmaan niinkun sitten ehkä aluks sitä kun kumminkin äideillä yleensä tuppaa olemaan vähän parempi tatti siihen ihan pikkuseen vauvaan, kun ne kumminkin jollain tavalla on todistetusti, niiden side on jotenkin lähtökohtaisesti parempi ja ja tuntevat toisensa jollain tasolla paremmin tutuiksi keskenään niin varmaan sitä kautta siin tulee just semmost neuvoo että voi aluks itte olla vähän kuutamolla [...] mä luulen et se on ehkä enemmän just sitä semmost et äiti sit vähän siinä opastaa sit vieressä miten suhtautua jos se lapsi huutaa vaikka aina kun sen ottaa syliin tai jotain muuta [...] (Isä2)

Isien vastauksista oli yleisesti tulkittavissa, että he näkivät äideillä olevan luontaisesti parempi ote lapsen hoitoon ja kasvatukseen tai taustalla parempi tietotausta kuin heillä. Tulevat äidit taas odottivat, että kumppani osoittaa aktiivisuutta vanhemmuuteen perehtymisessä etsimällä tietoa itse. Odotuksena oli, ettei kumppani tukeudu vain äidin tietopohjaan.

[...] mä toivon sitä että [kumppani] ois yhtäläillä sitte aktiivinen, aktiivinen kans ja myöski siinä ehkä mikä ei vielä niin mikä ei vielä niin kauheesti näyttäydä mut että semmosessa niinkun myöski et jos vaikka tarvii tietoa johonkin tai muuta ni et et vähän sitä aktiivisesti ettis eikä sitte esimerkiks niinkun odottais että et no mä tiedän ja multa voi sitten kysyä vaan että et hänkin ottas sitä, sitä vetovastuuta. (Äiti16)

Tulevat äidit siis odottivat tasavertaisuutta myös kasvatukseen liittyvässä tiedonhankinnassa. Se että, että kumppani tasavertaisesti etsii tietoa ja perehtyy asioihin etukäteen vähentää mahdollisesti tulevan äidin paineita olla yksin vastuussa vauvan hoitoon liittyvissä kysymyksissä. Tässä kohtaa näkyi mahdollinen ristiriita tulevien äitien ja isien keskinäisissä odotuksissa, sillä äidit odottivat kumppanin oma-aloitteisuutta vanhemmuuteen perehtymisessä ja isät taas kumppanilta saatavaa tietoa.

Tukeva vuorovaikutus:

Sekä tulevat äidit että isät odottivat avointa ja toista huomioivaa kommunikointia. Eräät haastateltavista toivat esille, että heidän keskinäinen vuorovaikutuksensa oli ollut hyvää, avointa ja toista arvostavaa, ja he toivoivat tämän myös jatkuvan samankaltaisena. "[...] pystyis oleen sillain niinkun nytkin että että niinkun huomioi niitä tunteita ja ajatuksia mitä mitä on ja niistä

pystytään keskustelemaan normaalisti niinkun niinkun on tähän asti pystytty ja sitten et et niinkun ne hyvät hyvät tavat mitä mitä on opittu että niistä pidetään kiinni [...]” (Isä14) Tässä tulevan isän toiveena vaikutti olevan se, että vauvan tulo ei heikennä keskinäistä vuorovaikutusta kumppanin kanssa. Tärkeänä nähtiin se, että avoin keskusteluyhteys säilyisi väsymyksestä huolimatta ja vaikeistakin asioista pystyttäisiin keskustelemaan. Myös toisen mielipiteiden ja näkemysten huomioiminen ja arvostaminen nähtiin tärkeänä tekijänä tukevassa vuorovaikutuksessa. “[...] arvostetaan toisiamme niinkun vanhempina et vaikka olis vähän erilaisia näkemyksiä välillä niin sitte tota odottais niinkun löytää se toisenkin näkökulma ja arvostaa sitä että ei kumpikaan tavallaan vaan pitäisi omia ajatuksiaan ehkä täysin oikeina automaattisesti ilman keskustelujä.” (Äiti10)

Henkisten voimavarojen tukeminen oli yksi tärkeä teema tulevien äitien vastauksissa. He odottivat kumppaniltaan hyväksyvää läsnäoloa, kuuntelua ja ymmärryksen saamista. “[...] odotan että varmaan tulee niitä, niitä tota epätoivon hetkiä niin niin et hän on siinä sitten läsnä, läsnä ja tukee ja hyväksyy [...]” (Äiti16) Edellisen vastauksen perusteella äiti piti todennäköisenä sitä, että vanhemmuudessa tulee vastaan vastoinkäymisiä. Tällaisina hetkinä kumppanin tukeva läsnäolo on tärkeää henkiselle hyvinvoinnille. Mahdollisten tunnetilojen vaihteluun toivottiin myös ymmärrystä. Tämä näkyi esimerkiksi äitien vastauksissa, jossa huomioitiin tunnetilojen luultavasti vaihtelevan hormonien vaikutuksesta. “[...] alussa varsinkin jos hormoonit on hirveen sekasin niinkun ne nyt tässä koko raskausaikanakin on tietyl tavalla ollu ni ni jotenki sitä niinkun ymmärrystä siihen, siihen vaiheeseen toivon.” (Äiti3) Molemminpuolinen toisen kuormittumisen huomioiminen nähtiin myös oleellisena. Esimerkiksi eräs äiti odotti partnerin toimivan järjen äänenä ja rajoittavan tarvittaessa vastuita, jos hän ei itse huomaa väsymistään. “[...] tarvitsen kuuntelevaa korvaa ja sitte on tietysti tietynlainen semmonen järjenäni aina välillä että ittelläni on vähä paha taipumus välillä vetää ylitte [...]” (Äiti4)

Tärkeänä henkisenä tukena nähtiin myös vanhemmuutta tukeva positiivinen palaute. Itsetunnon ja minäpystyvyyden tukemiseksi partnerilta

odotettiin kannustavaa palautetta vanhemmuuteen, tsemppaamista, työpanoksen arvostamista ja uskon luomista epätoivon hetkinä. ”No mä toivon et [kumppani] valaa muhun uskoo niis kohissa ku mä epäröin omaa äitiyttäni ja jaksamistani ja tsemppaa mua ja tukee mua sit siinä kun mä oon epävarma ja peloissani ja et teenkö mä oikein ja teenkö mä tarpeeks.” (Äiti2) Omaa vanhemmuutta tukevaa palautetta toivoivat ainoastaan tulevat äidit. Vastausten perusteella äidit odottivat kumppanin tukevan henkisesti silloin, kun luottamus omaan osaamiseen ja jaksamiseen vanhempana on koetuksella.

Eräät haastatelluista toivat esille toiveen siitä, että tulevat huomioituiksi muutenkin kuin vanhempana. Toiveena oli, että parisuhteen läheisyys ja toisen huomioiminen sanoin ja teoin säilyisivät vauvan synnyttyäkin. “[...] toivottavasti niinkun parisuhde, se mitä itse toivois on se et myös niinkun parisuhteessa tulee niinkun huomioitua niinkun muutenkin kun vaan äitinä tai vanhempana vaan et tulis niinkun kumppanina huomioitua niin se on tietty semmonen toive [...]” (Äiti11) Vastauksista päätellen parisuhteen vaaliminen oli yksi odottavien vanhempien vanhemmuutta tukeva tekijä. Tämä saattoi liittyä siihen, että vanhemmat kokivat kumppanilta saadun läheisyyden tukevan henkistä hyvinvointia ja jaksamista vanhemmuudessa.

Molemminpuolinen vanhemmuuden osallisuuden tukeminen oli myös toive, joka esiintyi vanhempien puheissa. Osallisuuden tukemisen kannalta tärkeänä nähtiin se, ettei kommentoida negatiiviseen sävyyn toisen tapaa hoitaa vauvaa, vaan annetaan tilaa toimia omalla tavalla ja kunnioitetaan toisen vanhemmuutta. “[...] mä toivoisin et se olis sellasta että et me molemmat oltais niinkun sen vauvan kanssa ja ettei se olis sellasta että, että kumpikaan olis sillain että hei et anna se vauva mulle et et sä osaa, toi ei oo niinkun oikein että et sä noin voi hoitaa sitä vauvaa [...]” (Äiti5) Tässäkin korostui toive toista kunnioittavalle tiimipelaamiselle. Odotuksena oli, ettei vanhemmuuden tukemiseen kuulu kilpailuhenkisyys vaan yhteistyö.

6.2 Ambivalentit odottajat

Ambivalenteilla odottajilla oli sekä positiivisia odotuksia tulevalle tuelle että mahdollisten haasteiden tiedostamista. Tämän tyyppin edustajat olivat pääosin tulevia isejä, joten haastattelusitaatit painottuvat isiin. Mahdollisena haasteena tämän tyyppin edustajat mainitsivat etenkin molempien kuormittumisesta ja väsymyksestä johtuvan vireystilojen ja mielialojen heittäilyt, mikä saattaa heikentää keskinäistä vuorovaikutusta ja siten haastaa keskinäistä tukea.

[...] kyl sitä tukee tukee varmasti tulee että en tiedä miten miten meiän vireystilat sitten vaikuttaa siihen että osataanko toimii niinkun järkevästi siinä tilanteessa kun tota jos niinkun puoliso vaan vaatii vaatii tukee mutta pystytäänkö sitte siinä vähillä yöunilla ja muutenkin tämmöissä hehtisessä tilanteessa ni tota sitä tukee tukee antamaan kunnolla mutta eiköhä eiköhä se tuu sieltä ihan ihan hyvin että paha paha paha sanoo vielä tässä vaiheessa ku ei oo vielä lastakaan tässä. (Isä1)

Haastateltavat mainitsivat vähäisten yöunien aiheuttamat haasteet, jotka saattavat heijastua partnerille annettavaan tukeen. Tämä kuvaa realistista suhtautumista tulevaan vauva-arkeen ja sen haasteisiin. Toisaalta vanhempien odotuksia kuvasi epätietoisuus siitä, millä tavoin molempien jaksaminen vaikuttaa keskinäiseen tukeen. Arkea tuleekin haastateltavien mukaan luultavasti muokata uudestaan molempien jaksamisen mukaan. Ideaaleja odotuksia ei ole ambivalenttien odottajien mukaan syytä asettaa, sillä ne eivät oletettavasti tule toteutumaan.

[...] siin tulee oleen erimielisyyksii ja sit pitää uudestaan ku näkee mimmost se arki on ja molempien jaksamist niin sit alkaa niitten mukaan rakentaa sitä arkee uudestaan. Nehän on vaan ideaalei jotka sit kuitenkin aina romuttuu ja sit pitää keksii joku semmonen toiminta, joka on niinkun, se ois hyvä jos se ois hyvää molemmille, mutta kunhan se on ainakin tiedettävä. (isä6)

Edellä olevasta katkelmasta tuli esille myös se, että erimielisyydet ovat odotettavissa. Ambivalenttien odottajien mukaan eriävät mielipiteet ja erilaiset tavat toimia voivat haastaa, ja yhteisiä tapoja voi joutua etsimään. Myös omista mielipiteistä joustamattomuus voi haastaa keskinäistä tukea. "[...] että välillä niinkun saattaa tulla semmonen näkemyskonflikti että kumpikaan ei halua taipua omasta näkökulmasta." (Isä3) Jotkin ambivalentit odottajat tiedostivat myös sen mahdollisuuden, että odotukset täysin tasa-arvoisesta

vanhemmuudesta eivät välttämättä toteudu. Odotuksissa pettyminen taas saattaa aiheuttaa eripuraa ja vaikeuttaa keskinäistä tukea.

[...] jos käykin niin että se tekeminen ei ookaan niin tasapuolista niin se on varmaan semmoinen tilanne, missä molemmat ärtyy ja molemmat, molemmat niinkun tota totatota molemmilla saattaa kierrokset nousta sit niinkun puoliso kohtaan siinä et jos ne odotukset siitä sellasesta tasa-arvosesta vanhemmuudesta ei sitten täytykään [...] (Isä16)

Ambivalentit odottajat olivat siis tietoisia mahdollisista haasteista ja toivat niitä puheissaan esille. Haasteiden tiedostaminen väritti osaltaan odotuksia, mutta haastateltavat toivat silti esille omia positiivisia toiveita ja odotuksia tulevalle tuelle tiimityöstä ja tukevasta vuorovaikutuksesta.

Tiimityö:

Ambivalenteille odottajille tärkeää oli se, että kumppani huomioi toisen sen hetkiset voimavarat, kunnioittaa niitä ja tarjoaa oma-aloitteisesti apua vauvan hoidossa. Oman ajan ja rentoutumisen mahdollistaminen puolin ja toisin nähtiin jaksamista tukevana, ja haastateltavat odottivat kumppanin huomioivan tämän.

[...] huomioi myös ne henkiset tarpeet, et oma-aloitteisesti tarjoaa silleen että sää näytät vähän väsyneeltä, pitäiskö sun nukkuu, mää voin hoitaa vauvaa pari tuntia tyyppisiä tilanteita tai se että sä et oo nähny sun kavereitas kuukauteen niin mitäs jos menisit käymään kahvilla kavereitten kanssa, mää oon vauvan kans sen aikaa ni tän tyyppisiä niinkun puolin ja toisin apuja, et jos näkee että toinen kuormittuu henkisesti tai fyysisesti liikaa niin konkreettisesti tarjoutuu auttamaan jollain tavalla [...] (Isä15)

Haastateltavat odottivat tasavertaista jaettua vanhemmuutta, jolloin vastuu ei kaadu vain toisen harteille. Tämä oli etenkin tulevien äitien toiveena. "[...] toivon ehkä eniten sitä että se on semmoinen yhteinen projekti ja yhteinen vastuu että ei niin että hän tukee mua siinä vanhemmuudessa vaan niin että on ihan tasavertanen siinä." (Äiti 18) Jaettuun vanhemmuuteen kuului vastausten perusteella se, että puolisolta voi pyytää aina tarvittaessa apua, ja tähän avun pyyntöön myös vastataan. Tällöin vanhemmuuden vastuita hoidetaan yhteisvastuullisesti toista tukien.

No konkreettisesti silleen et jos tarvii apua ja pyytää sitä ni et siihen vastattais jollain tavalla, et jos sanoo, otetaan vaikka tilanne että kädet on täynnä vauvaa, et on vauva sylissä ja pitäs vaippa vaihtaa ja sit pitäs samal hoitaa jotain muuta ni voi vaan niinkun luottaa siihen että kun pyytää niin se toinen pystyy sen homman tekemään. (Isä15)

Toisaalta haastateltavat odottivat joustavuutta vastuiden jakamisessa, jolloin niistä voi neuvotella tilanteen mukaan. ”Mun ajatus on joka tapauksessa se, että niinkun me ei tehtäis kauheen tarkkaan mitään valmista suunnitelmaa et sä nyt hoidat vaipat ja sä nyt hoidat nää ja sit hoidetaan noi tollain, vaan enemmänkin niin, että tota pystyis aina tilanteen mukaan kattomaan miten niitä hommia hoidetaan [...]” (Isä16)

Kuten optimistisissa odottajissa myös ambivalenteissa odottajissa oli mukana isejä, jotka odottivat puolisoltaan käytännön tukea ja vinkkejä vauvan hoitoon. Vastausten perusteella isät kokivat, että heidän puolisoillaan on enemmän kokemusta vauvan hoidosta ja puolison olevan parempi etsimään tietoa kuin itse. Näistä syistä puolisolta odotettiin saatavan tukea näihin asioihin. Kuten alla olevasta esimerkistä käy ilmi, puolisolta oli saatu jo raskausaikana eväitä vanhemmuuteen.

Joo, no varmaan sitte se että jos vaikka vauva itkee niin tota hän kuitenkin, hänel on kuitenkin paljon kokemusta miten vauvaa rauhoitetaan ja oon mä nyt itekki, itekki sen itekki jo jotain jotain lukenu lukenu aiheesta ja tollasta, mut kyllä sitä tukee varmasti tulee, tulee ku hänel on ollu paljon kokemust kuitenkin vauvan hoidosta [...] emmä niinkun koe et mä niinkun muuten tähän aikaan niinkun tarvii mitään muuta ku et ehkä enemmän tietoutta et mitä tapahtuu ja tietoutta siitä että mitä sitten tapahtuu kun lapsi syntyy. Et just et just hän hän on mulle antanu niinkun paljon tälläsii eväitä ja pistäny kattomaan erilaisia videoita youtubesta et mitä tapahtuu just näit tota naisten klinikan videoita sun muita niin ollaan ollaan katottu kyl yhdessä. (Isä1)

Äideillä odotuksena taas oli se, että puoliso ottaisi vastuuta tiedon hankinnassa vauvan hoitoon ja kasvatukseen liittyen. Tämäkin odotus oli samansuuntainen kuin optimistisessä odottajatyypissä.

No mä oon jo odotusaikana valistanu häntä aika paljon kaikissa vauvoihin ja ylipäätään kasvatukseen liittyvissä asioissa kun mä luen tosi paljon ja ylipäätään oon ehkä niinku perehtyny tähän asiaan enemmän niin mä oon toivonu sitä myös häneltä ja se on semmonen mitä mä toivon myös jatkavan, et ei mun tarvii aina olla se, joka on perillä asioista ja kertoo että miks joku asia menee näin, ettei sitä tarvii oppii niinkun kantapään kautta, vaan siihen voi olla myös jotain tietopohjaa, tavallaan tukea siihen että hän myös tekee sitä itse aktiivisesti, niin se on ollu semmonen mistä me ollaan ihan puhuttukin ja mä oon sanonu sen suoraan, etten mä nyt vaadi mutta tavallaan odotan sitä häneltä, koska mulle välttämättä mitään ylimääräisiä resursseja ruveta selittään kaikkii asioita läpi, et sitä tietoo, taitoo olis hänellä myös niinkun omaa kautta. (Äiti14)

Haastateltava äiti perusteli tätä odotusta sillä, että hänellä ei luultavasti tule olemaan ylimääräistä aikaa opastaa puolisoaan lapsenhoidossa. Tuleva vanhemmuus näyttäytyi siis hyvin aikaa vievänä ja vaativana tehtävänä, johon

valmistautuminen vaatii paneutumista. Äitien toiveena oli, ettei tätä vastuuta tietotyöstä tarvitsisi kantaa yksin.

Tukeva vuorovaikutus:

Ambivalentit odottajat toivoivat tukevalta vuorovaikutukselta etenkin sitä, että kumppani tukee ja kunnioittaa toisen osallisuutta vanhemmuuteen. Toiveena oli reilu yhteispeli, jolloin annetaan toisen tehdä vauvan hoitamiseen liittyvät asiat vapaasti omalla tyylillä. Olennaista on se, että luotetaan kumppanin kykyyn hoitaa lasta, vaikka se tapahtuisikin eri tyylillä, mihin itse on tottunut.

[...] isoista asioista tehään tottakai päätökset tulis tehdä yhdessä mut sitten niinkun kummallakin olisi se semmonen vapaan toiminnan alue että me luotetaan siihen että se toinen pystyy hoitamaan sen ja kummallakin on ikään ku se oma tapa hoitaa se vauva [...] Mut semmosta reilun, reilun yhteispelin hengessä toivon että tää homma menee että kumpikaan ei lähe päällepäsmäroimään [...] (Isä15)

Sama haastateltava toi myös esiin huolensa siitä, saako tehdä asiat omalla tyylillä: "[...] semmonen pieni huoli aina toki on siitä että kuinka paljon mä itse saan omalla tavallani tehdä asioita siinä vaiheessa kun lapsi syntyy [...]" (Isä15). Toiveena oli myös se, että puoliso kunnioittaisi toisen halua osallistua vanhemmuuteen. Tällöin toinen ei omi lasta itselleen, vaan antaa kumppanille tilaa olla kahdestaan lapsen kanssa. "[...] sit tietysti toivoisin että puoliso ymmärtää sitä mun mun halua osallistua mahdollisimman paljon siihen vanhemmuuteen [...]" (Isä16)

Henkisten voimavarojen tukemisen näkökulmasta tärkeänä pidettiin sitä, että kumppanilta saa ymmärrystä ja tukea jaksamiseen. Kumppanilta toivottiin kärsivällisyyttä siihen, että toinen opettelee vanhemmuutta oman jaksamisen mukaan. Myös mahdollisiin terveystiloihin tai mielenterveyden haasteisiin kaivattiin kumppanilta ymmärrystä.

[...] jos mun jakaminen kärsii ni ois se kiva tietenkin jos et toinen ois tavallaan ymmärtäväinen ja tukeva siinä ja sit taas toisin päin et jos toinen ei jaksa niin että tavallaan pyytää sitä apua ja on kärsivällinen siinä että niinkun antaa tavallaan toiselle tilaa oppia ja tulla toimeen [...] Ja sit joo jos tulee jotain niinkun mielenterveysongelmia tai muita terveysongelmia niin sitte on ymmärtäväinen niitten suhteen." (Isä12)

Parisuhteen läheisyyden säilyminen nähtiin tärkeänä tukena jaksamisen kannalta: "[...] tietenkin toivoisin että niinku semmonen parisuhteessa oleva

läheisyys säilyis niinku siinä itsessään on valtava tuki ainaki mulle, että toinen osottaa niinku läheisyyttä ja semmosta et sillä mä pääsen niinkun aika pitkälle. [...]” (Isä12) Parisuhteen vaaliminen ja henkisten voimavarojen tukeminen eivät olleet teemoina kuitenkaan yhtä keskeisiä kuin optimisilla odottajilla. Ambivalenttien odottajien puheissa korostui enemmän odotukset käytännön tuesta vanhemmuuden vastuissa.

6.3 Epäröivät odottajat

Epäröivien odottajien tyyppi oli haastateltavien määrässä pienin, ja tässä tyypissä oli myös valtaosin tulevia isejä. Epäröivien odottajien mukaan tulevaa tukea oli vaikea ennustaa etukäteen, sillä lapsen saaminen oli heille uusi ja tuntematon tilanne. Useimpien tämän tyyppin edustajan mukaan lapsen syntymä tulee lopulta määrittelemään todellisen tuen. “[...] se tulee oleen todellisuus silloin kun lapsi on syntynyt niin sitten tulee, sun aivot toimii niinkun eri tavalla ni siihen mä en oo vielä valmistunut, et se tulee sitten kun lapsi synnytetään niin.” (Isä9)

Koska lapsen syntymän vaikutusta keskinäiseen tukeen oli haastateltavien mukaan vaikea arvioida, heidän odotuksensa olivat osittain epävarmoja ja jäsentymättömiä. Epäröivien odottajien vastauksista kuvastui epävarmuus siitä, minkälaista tukea ja kuinka paljon he odottivat saavansa. “[...] mä oon aika varma et mä saan kyllä tukea, että tota emmä, mä en osaa mitään muuta vastata tohon muuta ku sen että että saan varmasti kyllä niinku apua ja tukea, en tiedä minkälaista ja kuinka paljon mutta veikkaan että saan ihan ihan riittävästi [...]” (Isä18) Edellä olevasta esimerkistä kävi ilmi, että odotukset puolisolta saatavasta tuesta olivat epävarmat, mutta positiiviset. Jäsentymättömistä odotuksista kertoi myös erään tulevan äidin ilmaisemat odotukset kokonaisvaltaisesta tuesta, jota hän ei konkreettisesti osannut avata. Eräät isät taas totesivat, etteivät odota tai toivo saavansa itse tukea, vaan heidän roolinaan on tukea tulevaa äitiä. “[...] en ole asiaa ajatellut sillä tavalla että mä kaipaaisin tai tarvitsisin tukea itse tuommoseen hommaan, enemmän ajattelen, että se olen minä kenen rooli on tukea ja kannustaa ja näin pois päin.” (Isä5) Siten omaa tuen tarvetta ei joko kyetty

tunnistamaan tai sitä ei pidetty kovin tärkeänä. Epävarmoista odotuksista huolimatta haastateltavat toivat esille joitakin toiveita ja odotuksia tiimityöhön ja tukevaan vuorovaikutukseen liittyen.

Tiimityö:

Epäröivässä odottajatyypissä korostettiin eniten vanhemmuuden jakamista. Odotuksina ja toiveina olivat yhdessä tekeminen ja asioista sopiminen sekä vastavuoroinen ongelmatilanteissa auttaminen. Keskinäinen tuki nähtiin tärkeänä esimerkiksi siinä, että kumppanille voi puhua ongelmatilanteista, jolloin toiselta voi saada hyviä näkökulmia. ”Toinen, toinen auttaa jos tulee ongelma mistä ei pääse itse ylitte ja jos on ongelma missä pääsee ylitte nii se auttaa ku siitä puhuu ääneen ni toisella voi olla siihen hyviä mielipiteitä.” (Isä8)

Vanhemmuuden jakamiseen kuului myös se, että molemmilla vanhemmilla olisi sama linja lapsen kasvatuksessa ja selkeä oma rooli yhteisvanhemmuudessa. “[...] samanlinjaista, se että molemmat tietää, tai siis niinkun, tiedä mikä oli oikea sana, molemmat osaisi toimia saman pelikirjan mukaan ja että tämmöset tietyt asiat molemmille selkeetä ja tietenki se että molemmille on selkee myös se oma rooli sit siinä yhteistyössä et se on toimivaa.” (Isä5)

Tärkeänä nähtiin myös se, että kumppani kykenee pyytämään tarvittaessa apua ja jakamaan vastuuta toiselle tiimipelaamisen hengessä eikä yritä tehdä kaikkea itse. Tämä tukee myös kumppanin jaksamista.

[...] ei yritä kaikkea tehdä itse ja öö pyytää apua ja sitä että eikä luule että, että vaikka on lapsen kanssa, vauvan kanssa on kotona päivän, että siinä pitäisi kaikki saada aikaseks alusta loppuun saakka pitäisi kaikki arkirutiinit pyörittää vaan öö pystyy sietämään sen verran epäjärjestystä ja sitä että oottaa että puoliso tulee kotiin iltapäivästä ja sit pystyy sitte hommaa jakamaan ja tekemään eikä yritä tehdä kaikkea itse. (Isä7)

Jaksamisen tukemisen näkökulmasta tärkeänä pidettiin sitä, että toinen ottaa enemmän vastuuta, kun toinen on kuormittunut:

[...] sit jos toinen ei ei jaksu niin toinen vaan joutuu ottamaan enemmän vastuuta ja näin se vaan niinkun menee et ei se siinä autta mikää itku markkinoilla et jos toinen ei pysty, jos vauva pitää esimerkiks äitiä hirveen paljon hereillä yöllä ku pitää vaikka ruokkia vauvaa ja äiti on sit päivällä väsyny ni ja ei jaksu tehdä hommia ni silloin sit se isä tekee enemmän päivällä kun se äiti, äidin äidin ne yösyötöt vie sitte niin paljon energiaa niin äiti sitten lepää päivällä ja isä tekee sitte taas enemmän päivällä hommi perheen ja kodinhoitoon liittyvii hommi ja vauvanhoitoon liittyvii hommi myös niinkun tällä tavalla. (Isä18)

Edellä olevasta esimerkistä päätellen haastateltava isä näki merkittävänä oman roolinsa kumppanin jaksamisen tukemisessa, ei niinkään sitä, että saisi itse tukea jaksamiseen. Äidin päävastuuna nähtiin olevan vauvasta huolehtiminen ja isän roolina on tukea äidin vanhemmuudessa jaksamista ottamalla muita rooleja perheen pyörittämisessä.

Tasapuolisen vastuunjaon näkökulmasta odotettiin sitä, että saa kumppanilta tarpeenmukaista apua pyydettyä. Odotuksena oli myös se, että vastuiden jakaminen sujuu ongelmitta ja luonnollisesti erikseen asiasta neuvottelematta. ” [...] ei meillä niinku, ei oo tarvinnu niinkun tavallaan riidellä tai sopia kotitöistä, vaan se on menny tosi luonnollisesti et kuka tekee mitäki, niin mä toivoisin et se jotenkin jatkuis tällä tavalla [...]” (Äiti15)

Kuten optimistisissa ja ambivalenteissa odottajissa, myös epävarmoissa odottajissa oli mukana eräs tuleva isä, joka mainitsi mahdolliseksi toiveekseen kumppanilta saatavan tuen kasvatustilanteissa opastamisessa. Tämä odotus ei toisaalta painottunut kyseisen isän odotuksissa, sillä hän koki oman roolinsa kumppaninsa tukemisessa tärkeämpänä kuin itse tuen saamisen.

Tukeva vuorovaikutus:

Haastatellut kertoivat odottavansa kumppaniltaan keskustelutukea ja henkistä tukea mahdollisiin huoliin ja pelkoihin. Tässä tyypissä tätä painottivat etenkin tulevat äidit. ”No ainakin mää uskon, että henkistä tulee olemaan se, että kun on niin uus tilanne ja mää, et mää uskallan niinkun puhua hänelle peloista, vaikka että jos musta tuntuu, että mää oon maailman huonoin äiti ja tommosta niin et hän osaa kyllä sitten siinä tilanteessa tai tietää mitä tekee [...]” (Äiti13)

Haastatellut toivoivat myös pystyvänsä antamaan kumppanilleen vastavuoroisesti keskustelutukea ja kuuntelevaa korvaa huoliin.

Tulevat isät taas odottivat kumppaniltaan luottamusta ja vastavuoroista kannustamista vanhemmuudessa. ” [...] sellasta että muhun luotetaan ja kannustetaan toisiamme [...]” (Isä7)

Isien toiveena oli myös se, että kumppani muistaa antaa myönteistä palautetta hyvin tehdyistä asioista ja siten tukea itsetuntoa ja minäpystyvyyttä.

7 KOKEMUKSET YHTEISVANHEMMUUDEN KESKINÄISESTÄ TUESTA

Tässä luvussa vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni, miten äidit ja isät kuvailivat yhteisvanhemmuuden keskinäisen tuen toteutumista, kun lapsen syntymästä oli kulunut noin 1,5 vuotta. Tarkastelen tuen toteutumista edellisessä luvussa käyttämieni kolmen odotustyyppin kautta.

7.1 Optimistiset odottajat: arvokasta ja vastavuoroista yhteisvanhemmuuden tukea

Haastateltavat optimistisessa odottajatyypissä kertoivat lähes poikkeuksetta saaneensa tarvitsemaansa tukea kumppaniltaan, ja heillä oli ollut pääosin myönteisiä kokemuksia keskinäisestä tuesta. Kumppanilta oli saatu käytännön tukea ja henkistä tukea yhteisvanhemmuuteen ja jaksamiseen. Kumppanilta saatavaa tukea pidettiin myös tärkeänä ja arvokkaana, jota ilman vanhemmuuden vastuista selviäminen olisi ollut paljon raskaampaa. "Ehkä niin no kaikkea. Kaikkea tukea, että mä ihmettelen, että miten ihmiset, jotka on yksin, niin pärjää. [...]" (Äiti5) Joistakin vastauksista kuvastui se, että odotukset olivat jopa ylittyneet: "[...] olin varautunut siihen, että se meidän kahden välinen homma ois tosi paljon raskaampaa, ja se on kyl ollu iloinen yllätys, että se onkin ollut ihan mun mielestä päinvastoin, että siitä toisesta onkin saanu paljon tukea tähän hommaan [...]" (Isä11) Keskinäinen tuki oli ollut myös vastavuoroista. Tosin eräät haastateltavista huomioivat, että oma rooli kumppanin tukemisessa voisi olla parempi.

Pääosin myönteisistä kokemuksista huolimatta tämän tyyppin sisällä oli kuitenkin muutama haastateltava, jotka vastauksista päätellen oli pettynyt joihinkin odotuksiinsa. "[...] Semmosii mä huomaan, et meil tulee paljon, et meil on jotain arjen semmosii pikku odotuksia toisiamme kohtaan, mis me sit jatkuvasti petytään. [...]" (Äiti11) Odotuksissa pettyminen oli äidin mukaan ollut molemminpuolista. Vastauksessaan hän ei kuitenkaan täsmentänyt sitä,

millaisiin arjen odotuksiin he olivat kumppaninsa kanssa joutuneet pettymään. Eräs äiti toi myös esille sen, että keskinäinen vanhemmuuden tukeminen oli ollut ajoittain tasapainoilua vanhemmuuden tukemisen ja toisen vanhemmuutta kyseenalaistavan vanhemmuuden heikentämisen välillä.

”No mie koen, että mie saan puolisolta tukee vanhempana. Toki siis niinku mie sanoin, et joskus huomaan, että tulemme sellaisille vesille nyt kun aikaa menee vielä enemmän, että joudutaan miettimään niitä, et missä ne rajat menee ja mikä on toisen vanhemmuuden tukemista tai mikä on sit jopa sitä vanhemmuutta tietyllä tavalla kyseenalaistavaa [...]” (Äiti1)

Vastauksessaan äiti koki saaneensa kumppaniltaan tukea vanhemmuuteen. Hän kuitenkin pohti sitä, missä menee raja toisen vanhemmuuden tukemisessa ja mikä heikentää toisen vanhemmuutta ja auktoriteettia lapsen kasvatuksessa. Tasapainoa kumppanin vanhemmuuden tukemiseen oli pitänyt tietoisesti työstää siinä, miten ajattelee ja tuo asioita esille. Haastateltavien vastauksissa toistui pitkälti samat teemat kuin odotusvaiheen haastatteluissa, ja näitä teemoja käsittelem seuraavaksi.

Tiimityö:

Haastateltavat kertoivat saaneensa kumppaniltaan tukea vanhemmuuden vastuiden jakamisessa. Vastuiden jakaminen oli sujunut vastavuoroisesti ja joustavasti tilanteen mukaan. Vastuiden jakamisessa haastateltavat olivat pyrkineet tasapuolisuuteen, mutta eivät noudattaneet tiukkaa vastuiden puoliksi jakamista, vaan vastuista ja rooleista oli neuvoteltu yhdessä tapauskohtaisesti.

”[...] aika lailla yhdessä jaetaan ja tehdään noit kotiaskeleita. Ja hoidetaan lasta ja vaihdetaan välillä, niinku et okei, et nyt hänel on enemmän ollu kodinhoito ja koiran ulkoilutus ja mulla sitten taas lapsen kans oleminen. Mut sillai, että aika nopeesti lennosta myös vaihdetaan niitä rooleja, että toinen tekee toista ja toinen toista asiaa. [...]” (Äiti9)

Haastateltavat kertoivat vastuunjaon sujuneen luontevasti ja kumppanin ottaneen aina tarvittaessa vastuuta. Keskinäinen vastuiden jakaminen oli toiminut myös hyvin molempien vahvuuksien mukaan. ”[...] Et me silleen aika hyvin jaetaan sit niiden meiän omien vahvuuksien mukaan mun mielestä, ja meil jakautuu ne aika hyvin sillee, et mikä on toisen vahvuus ei välttämät oo sen toisen. Ja ehkä pyritäänki jakaa sit, et jos joku asia on toiselle todella

epämiellyttävä, nii sit toinen ottaa siit koppia.” (Äiti6) Vastuiden jakamisessa oli siis huomioitu molempien vanhempien vahvuuksien lisäksi henkilökohtaiset mieltymykset.

Kumppanin tuki lapsen hoidon jakamisessa oli haastateltaville tärkeä etenkin oman jaksamisen näkökulmasta. Kumppanilta sai konkreettista apua, jos itsellä oli voimat vähissä tai tilanteet lapsen kanssa tuntuivat haastavilta. Tunne siitä, ettei kaikki ole omilla harteilla oli haastateltaville tärkeää.

Kyllä mulla ekana tulee mieleen nää just, että kun jossain yöllä kun on herännyt vauvan kanssa ja sit siinä tunnin yrittänyt sitä nukuttaa, niin siinä kohti kun itse on aivan kypsä siihen touhuun niin sitten vaimo on tullut auttamaan siinä, ja sitten myös toisin päin. Niinä just vaikeimpina hetkinä niin tulee puoliso siihen, ja että ihan rauhassa, kaikki on hyvin, mä otan tästä, että mene sä lepäilemään tai rauhoittumaan tai muuta. Semmonen on just kivaa että silloin kun toisesta selvästi näkee, että nyt ei, nyt hajottaa, nyt ei jaksaa, niin sitten toinen tukee. (Isä14)

Kumppani tuki jaksamista myös mahdollistamalla oman vapaa-ajan ja rauhoittumisen ilman lasta. Molempien vapaa-ajan huomioiminen oli vastauksista päätellen järjestynyt.

No kyl mä saan tosi paljon siis sitä sellast, et munki vapaa-ajal on merkitys ja siis omal henkilökohtasel ajalla, et mäkin voin tehdä. Et ei meillä oo ollut oikeestaan kertaakaan sellaista tilannetta. Joskus meillä on menny suunnitelmat päällekkäin ja sit me ollaan sumplittu ne jotenkin, et miten kumpikin pääsee toteuttaa omii juttujaan, ni aina on saatu sovittuu tavallaan. (Äiti11)

Yhteisvanhemmuuden jakaminen oli haastateltavien mukaan toiminut hyvässä yhteistyössä yhteen hiileen puhaltaen. Asioita oli selvitelty ja opeteltu yhdessä, ja kumppanilta oli saatu tukea kasvatukseen liittyviin pulmiin. Hyvin toimivia vinkkejä ja kokemuksia oli myös jaettu vastavuoroisesti. Haastateltavat korostivat yhteistä linjaa ja samankaltaisia näkemyksiä lapsen kasvatuksessa, mikä oli tehnyt yhteistyöstä vaivatonta. Samankaltaiset kasvatuskäsitteet olivat myös helpottaneet luottamaan kumppanin tapaan hoitaa asioita. “[...] meidän ajatukset menee aika yksiin varmasti tosta lapsen kasvatuksesta ja sit on myös menny tosi luontaisesti silleen, et jos jotain asioita onkin, mitä toinen tekee vähän erilailla, niin toinen luottaa siihen, et sekin on ihan hyvä tapa tehdä niitä asioita.” (Isä11)

Odotusvaiheen haastatteluissa oli noussut esiin tulevien isien toive saada kumppanilta opastusta kasvatustilanteisiin, mutta tätä teemaa eivät kyseiset isät

käsitellet lainkaan kokemuksistaan puhuessaan. Myöskään suurin osa äideistä ei maininnut sitä, oliko tyytyväinen isän vanhemmuuteen perehtymiseen. Ainoa, joka tämän mainitsi, oli kuitenkin joutunut pettymään kumppanin panokseen metatyössä ja tiedon etsimisessä.

Mä oon ehkä vähän pettyny sen takia, että mä vannotin [kumppania] silloin jo ennen ku me ruvettiin lasta tekemään, koska hän oli se, joka ensisijaisesti halusi lasta, mä arvoin omaa kantaani. Omaa mielipidettäni. Ja mä vannotin sitä, että me ollaan sitten täysin molemmat tasavertaisia vanhempia ja ollaan molemmat kartalla asioista ja et just sen ajatustyön ja tiedon, metatyön kanssa, niin mä toivoisin, et [kumppani] olis vähän enempi kartalla. Että tiedän kyllä, että mä luotan ihan täysin, et hän huolehtii. Hän on hirveen huolehtivainen isä ja välittää ja antaa huomiota ja hoitaa kyllä, mut et hän olis vielä se, joka myös suunnittelis niitä asioita ja vaikka etsis sitä jotain tarvittavaa tietoa ja näin. (Äiti16)

Äidin odotus siitä, että kumppani ottaisi tasavertaisesti vastuuta ajatustyöstä ei siis näyttänyt toteutuneen toivotulla tavalla. Äiti toivoi, että kumppani ottaisi enemmän vastuuta suunnittelusta ja tiedon etsimisestä. Tämä vastuu oli kuitenkin jäänyt pääosin äidin vastuulle. Odotukseen pettymiseen vaikutti se, että kumppani oli halunnut lasta ja siten vaikuttanut vanhemmuuden vastuisiin sitoutuneelta.

Tukeva vuorovaikutus:

Valtaosa vastaajista kertoi saaneensa kumppaniltaan vanhemmuuteen liittyvää positiivista ja kannustavaa palautetta. Haastateltavat kertoivat saaneensa kehuja, kiitosta ja rohkaisua. Positiivinen sanallinen palaute kumppanilta oli haastateltavien mukaan tukenut heitä jaksamaan väsymyksestä huolimatta. Tämä korostui äitien vastauksissa. Kumppanilta saatu positiivinen palaute oli ollut isona tukena etenkin vaikeilta tuntuvina hetkinä. ”Kyllähän on koko ajan ihan alusta asti kannustanut, että se alun imetys, joka oli hankalaa, niin hän koko ajan kannusti siihen ja jotenkin tsemppasi mua siinä. Kyllähän koko ajan tuo ilmi sitä tai useinkin on sanonut sitä, että kuinka ajattelen kaikessa meidän lasta ja jotenkin olen niin täysillä tässä. [...]” (Äiti3) Vaikka toisen vanhemmuutta tukeva palaute oli valtaosalla ollut positiivista ja vastavuoroista, jotkin äidit huomioivat, että oma palaute kumppanille voisi olla tukevampaa ja vähemmän kriittistä. Isien mukaan saatu palaute oli kuitenkin ollut luonteeltaan rakentavaa kritiikkiä,

ja positiiviset kommentit ja huomionosoitukset olivat tasapainottaneet kriittistä palautetta.

Tärkeänä henkisenä tukena haastateltavien mukaan oli ollut myös se, että kumppani oli kuunnellut ja auttanut huolissa antamalla keskustelutukea. "[...] No, mä oon varmaan semmonen perinteinen äiti, et mä stressaan asioita, niin mies kyl kuuntelee ja yleensä just keskustelee sit niist mun kaa, ja sit jos ne on ihan naurettavia, niin se hienovaraisesti sen myös ilmaisee, että tost ei nyt ehkäpä tarvi stressata. Mut sit keskustelee ja kuuntelee kuitenkin [...]" (Äiti6)

Monet haastateltavista kertoivat keskinäisen kommunikoinnin kumppanin kanssa olleen avointa, suoraa ja rehellistä. Kumppanin kanssa oli pystynyt avoimesti jakamaan monenlaisia ajatuksia ja tunteita. Avoimen kommunikoinnin nähtiin helpottavan yhteistyötä, kun ei ollut tarvinnut arvailla toisen ajatuksia. "[...] niin kyllä hän kertoo heti, jos jokin asia on sillee, et hän haluaa, et mie teen enemmän. Niin se ehottomasti auttaa minuu sitten, kun myö puhutaan suoraan asiat. Et hei, nyt hän haluais, et sie puuttusit tähän ja tähän enemmän, niin se on mulle, mie oon ollu siitä ilonen, että hän sanoo kyllä. [...]" (Isä10) Kumppanin kanssa oli pystynyt myös jakamaan lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä ilonaiheita ja vanhemmuuteen liittyviä asioita. Vanhemmuuden ilojen jakaminen kumppanin kanssa nähtiin yhtenä vanhemmuutta tukevana tekijänä.

Et silleen on jotenkin ihanaa, et me päivittäin aina sanotaan, et voi että meillä on niin ihana lapsi ja voi että se on niin ihana, et se on sellasta, et aina molemmat sitä varmaan useemman kerran päivässä aina vuoron perään jauhetaan. Kato nyt, mitä se nyttenkin tekee. Aattele mitä se tänään oppi. Et semmosta et jaetaan kyllä paljon ainakin sellasia vanhemmuuteen liittyviä asioita. [...]" (Äiti16)

Vaikka useimpien optimististen odottajien puheista välittyi kokemukset avoimesta ja rakentavasta vuorovaikutuksesta, eräät haastateltavista kertoivat keskinäisen vuorovaikutuksen muuttuneen huonommaksi. Erityisesti väsymys oli heikentänyt keskinäistä vuorovaikutusta aiheuttaen väärinkäsityksiä ja negatiivista puhetta kumppanille. "Kyllähän me usein onnistutaan keskustelemaan rakentavasti ja sillai ymmärtäen toisiamme, mutta jossain vaiheessa jos on ollut enemmän väsymystä tai semmoinen päivä, että väsyttää

enemmän, niin kyllähän siinä helposti tulee semmoisia väärinkäsityksiä ja vähän semmoista vähän ilkeääkin puhetta toiselle.” (Äiti3) Väsymys oli myös erään haastateltavan mukaan heikentänyt kykyä sietää pettymyksiä, jolloin asiat saattoivat näyttäytyä negatiivisemmassa valossa kuin normaalisti.

Molempien tasavertainen osallisuus yhteisvanhemmuuteen oli toteutunut haastateltavien mukaan hyvin. Osallisuutta oli tuettu keskinäisellä luottamuksella kumppaniin, antamalla vastuuta ja tilaa toiselle sekä välttämällä negatiivista kommentointia.

[...] Mut isoin itellä on ollu, et mä en puutu. Et se on mun tuki. Et vaikka näen ja tietäisin miten, joku menis paremmin niin mä en puutu. Mä saatan sanoa etukäteen, jos se menee tekeen jotain asiaa, jota ei oo tehnyt pitkään aikaan tai ollenkaan niin mä sanon, että vinkkinä. Se tykkää sit tämmösestä, mut tee niin kun lystää, et sehän on pääasia, et sä saat ne tehtyä. [...] molemmat antaa toiselle tilaa eikä tuu siihen, että annas kun minä näytän. [...] (Äiti12)

Odotusvaiheen haastatteluissa eräät haastateltavat toivoivat parisuhteen läheisyyden säilymistä. Tämä teema ei kuitenkaan juurikaan näkynyt vauvavaiheen haastatteluissa. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi yhteisen ajan löytämisen olleen haastavaa. Toisaalta kumppania oli pyritty huomioimaan muutenkin kuin vanhempana sanoittamalla omia tunteita ja jakamalla positiivisia huomionosoituksia. [...] pystytään puhumaan avoimesti tunteista ja sitten antaa semmosta positiivista fiilistä kanssa, ja usein tulee sanottua tyyliin ”rakastan sinua” tai sen tyyppisiä, että on se, tuntee olevansa arvostettu ja pidetty ja sillain, että perheessä on hyvä olla. [...] (Isä14) Isän mukaan positiivisten tunteiden avoin näyttäminen ja viestittäminen kumppanille oli tukenut positiivista vuorovaikutusta ja tiimihenkeä.

7.2 Ambivalentit odottajat: toimivaa ja yhteisvastuullista tiimityötä

Ambivalenteilla odottajilla kokemukset keskinäisestä vanhemmuuden tuesta olivat olleet pääosin myönteisiä. Heidän kokemuksissaan toistuivat valtaosin hyvin toimiva tiimityö ja kumppanilta saatu käytännön tuki. Etenkin isien vastauksissa korostui se, että he olivat saaneet tarpeen mukaista tukea silloin, kun olivat sitä pyytäneet. Tuen saamisen nähtiin olevan siis myös omalla

vastuulla. "[...] jos me vaan osataan pyytää ja sanoo, niin me saadaan kyllä tukea toisiltamme. [...] Niin kyl mä koen, et mä saan tarvittavan tuen. Enemmän ehkä on siitä omasta itsestä kiinni, että ei sillai uskalla pyytää." (Isä15) Avun pyytämisen haaste tuotiin myös esiin huomioimalla se, että apua pitäisi osata pyytää tarpeeksi ajoissa kumppanilta eikä yrittää pärjätä yksin. Kaikki eivät pitäneet omaa vanhemmuuden tuen tarvetta merkittävänä, mutta tiettyihin lastenhoitoon liittyviin kysymyksiin oli saatu kumppanin tukea. "[...] emmä nyt koe, et mä oisin sillee tarvinnu mitään erityistä tukea, kyllä se on aina ollu jotain yksittäisii kysymyksii, johonki lastenhoitoon liittyvä detaljii, mut eipä nyt mulla sillee muuten ollu sillee varsinaist tuen tarvetta. [...]" (Isä1)

Odotusvaiheen haastatteluissa ambivalentit odottajat olivat tuoneet esille keskinäistä tukea mahdollisesti haastavana tekijänä molempien vireystilat, mikä tuli esille myös vauvavaiheen haastatteluissa. Haastateltavat kertoivat väsymyksen ja vähentyneen keskinäisen ajan vaikuttaneen vuorovaikutukseen toisinaan kielteisesti aiheuttamalla ristiriitoja. Toisaalta jotkin haastateltavat kertoivat kommunikoinnin sujuneen pääasiassa hyvässä hengessä, ja eräs haastateltava mainitsi keskinäisen kommunikaation jopa parantuneen lapsen syntymän myötä. Siten kokemukset keskinäisestä vuorovaikutuksesta olivat sekä myönteisiä että haasteiden sävyttämiä.

Tiimityö:

Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että vanhemmuudessa toimitaan yhteisvastuullisesti toista tukien ja yhteisen tavoitteen eteen. Yhteen hiileen puhaltamista pidettiin toisaalta yhteistyön vahvuutena ja toisaalta haasteena hankalilta tuntuvissa hetkissä.

Tavallaan mun mielestä meil on aika lailla samat tavoitteet. Ja silleen tai tavallaan tunnistetaan tarve liikkuu samaan suuntaan yhdessä, mut tietenkin tässä on ollu just tai siinä on ollu kans niitä haasteita, joita ollaan tunnistettu [...] se miten meidän pitäisi tavallaan kehittyä tiiminä on se, että vastoinikäymisissä just tunnistetaan tavallaan se tosiaasia, että me ollaan vähän samalla puolella tän asian kanssa. [...] (Isä12)

Kumppanin kanssa oli voinut keskustella lapsen ja lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista ja miettiä yhdessä ratkaisuja asioihin. Molempien vanhempien

havaintojen ja kokemusten hyödyntäminen keskustelujen kautta oli keskinäistä vanhemmuutta tukevaa ja sen avulla saattoi löytää yhteistä linjaa kasvatukseen.

[...] keskustellaan lapsen kehitysvaiheista ja asioista, joita tapahtuu, joita huomataan, joita puolin ja toisin nähdään vaikka siinä, että jos me kuitenkin esimerkiksi vähän eri tavalla sen lapsen kanssa. Tulee ne omat jutut. Et sul on äitin kans tehtävät jutut ja isin kans tehtävät jutut, niin me ehkä huomataan siinä eri asioita. [...] Et mä ite koen, että se, että me keskustellaan siitä, että hei, mulla oli tänään tällainen tilanne lapsen kanssa ja mä hoidin sen näin, ni mä koen, et se on osaltaan sitä, et me haetaan sitä validointia ja yhteistä suuntaa sille kasvatukselle ja muulle. Et sillai varmasti tehdään paljonkin sen toisen vanhemman tukemisessa. (Isä16)

Molemminpuolinen joustaminen vastuiden jakamisessa oli haastateltavien mukaan toiminut hyvin. Molemmat osapuolet olivat osallistuneet arjen vastuisiin, jolloin toisen harteille ei ollut kasaantunut liikaa vastuuta. Tasapuolisesta vastuunjaosta oli myös käyty aktiivista keskustelua kumppanin kanssa. "[...] Me käytetään todella paljon aikaa siihen, et me keskustellaan, et miten me mahdollisimman tasapuolisesti jaetaan nämä roolit [...]" (Isä16) Vastuun tasapuolisessa jakautumisessa oli kuitenkin toisenlaistakin kokemusta. Tasapuoliseen vastuunjakoon oli pyritty, mutta käytännössä vastuuta oli kasautunut enemmän äidille. Erään äidin mukaan vastuu yöllä heräilemisistä oli kasautunut hänelle, mikä ei ollut vastannut hänen odotuksiaan. Tämä oli vastauksen perusteella ollut kuitenkin enemmän pakon sanelema tilanne kuin kumppanin tuen puutteesta johtuvaa.

Ehkä ei ihan sillä tavalla oo kaikki mennyt kun on ajatellut. Ehkä se suurin nimenomaan liittyy niihin öihin, että jotenkin perin ajatteli, et ne on semmosii, et voi jotenkin miettiä, et jakaa sitä vastuuta niistä yöheräilyistä, mut sitte meillä onkin ollut tämmönen lapsi, joka kaikki yöt roikku tississä, niin se ei enää olekaan sitten ihan niin mahdollista. Must tuntu, et se vauvavuosi hyvin pitkälti kulminoituu siihen yövalvomiseen. Se on ollu semmonen keskeinen asia, mikä sitä mulla on määrittänyt. (Äifi18)

Hoitovastuun jakamisessa oli pyritty huomioimaan molempien jaksaminen. Omaa aikaa ja lepoa oli pyritty antamaan, jos kumppani sitä pyysi. Omaa aikaa oli annettu kumppanille myös spontaanisti tarjoamalla lapsenhoitoapua. Toisaalta huomioitiin myös se, että aina kumppanin jaksamisen huomioiminen ei ole onnistunut sillä tavalla, kuin olisi ollut tavoitteena.

[...] Sit pyritään tietysti siihen, että jos näyttää siltä, että toisella on rankkaa tai liikaa asioita hoidettavana tai ihan mitä tahansa, niin sitten proaktiivisesti pyritään ottamaan se lapsi siitä että no, minä vaikka menen hänen kanssaan nyt tonne. Ei ehkä aina onnistu ihan niin hyvin kuin, varmastikaan kumpikaan ei ole aina ihan niin tutkalla siitä, että mikä toisen jaksamisaste on [...] (Isä16)

Kumppanilta oli saatu käytännön neuvoja lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyviin asioihin tarvittaessa. ”No, mä saan semmosia pieniä neuvoja, että (-- päivän aikana käyn lapsen kanssa ulkona, nii sitte ku mä pääsen töistä, jos on hyvä ilma, niin mäki voin käydä lapsen kanssa ulkona, niin sitte hän saa heti sanoa, että minkälaiset vaatteet kannattaa pukea lapselle ja (-) pieniä käytännön neuvoja [...]” (Isä3) Eräs haastateltava, joka oli odottanut puolison vanhemmuuteen perehtymistä ei maininnut sitä, oliko tämä odotus toteutunut tai oliko hän ollut tyytyväinen puolison osuuteen tiedon hankkimisessa. Seuraava äiti toi kuitenkin esille sen, että hän oli saanut kumppaniltaan positiivista palautetta omasta perehtyneisyydestään, jolloin kumppanin ei ollut itse tarvinnut nähdä vaivaa etsiä tietoa.

No mä luulen, et silloin (aikasemmas) haastattelu mä oon varmaan sanonu jotain tän tyylistä myös, että mä oon semmonen ihminen, että mä opiskelen tosi paljon muutenkin kaikista työhönkään liittymättömistä asioista, niin ne kaikki kasvatukseen liittyvät jutut on kans tietenki tullu sitte tähän pöydälle vahvasti. Niin mä oon opiskellu aika paljon näit asioita, et kuinka kannattaa nyt just kaikki rytmit muodostaa ja kuinka kasvattaa sitä lasta. Niin mä oon saanu paljon palautetta siitä, että se on tosi hyvä, että [kumppanin] ei tarvii tehdä sitä [...] (Äiti14)

Äidin mukaan hän oli opiskellut paljon kasvatukseen liittyvistä asioista, sillä hänellä oli luontaisesti kiinnostusta siihen. Siten voi tulkita, ettei äiti ollut pettynyt tällaiseen vastuuseen. Hän oli lisäksi saanut kumppaniltaan tukevaa palautetta, mikä saattoi vaikuttaa kokemukseen myönteisesti.

Tukeva vuorovaikutus:

Useimmat haastateltavat kertoivat saaneensa myönteistä ja kannustavaa palautetta kumppaniltaan vanhemmuuteen. Kumppanille oli myös vastavuoroisesti pyritty antamaan myönteistä palautetta. Myös keskustelutukea ja rohkaisua oli saatu kumppanilta tarvittaessa, kun luottamus omaan vanhemmuuteen oli ollut koetuksella.

[...] Ja sit tottakai jos on joku, mikä painaa mieltä, ni voi sen aina tuoda esille ja sitten keskustellaan. Et jos mulla on esimerkiks olis sellanen olo, et mä tunnen, että mä en oo hyvä isä, ni kyl mä sit saan sitä tukea, jossa mulle sanotaan, että joo, kyllä sä hoidat tän homman hyvin. Sen sijaan, että sieltä tulis sitten se, että niin, et sä kyllä itse asiassa oo. [...] (Isä15)

Vanhemmuuden osallisuutta oli tuettu siten, että kumppanin kykyyn hoitaa lasta oli luotettu. Toisen tapaa hoitaa lasta ei ollut kommentoitu negatiivisesti, vaan asiat oli saanut tehdä omalla tyylillä. Vanhemmuuden ilojen jakaminen kumppanin kanssa oli myös ollut tärkeä tuki äidin näkökulmasta. Kumppanin kanssa oli voinut jakaa kuulumisia lapsesta ja iloita yhdessä lapsen kehityksestä. "[...] Mutta ainakin se on mun mielestä tosi tärkeitä, et voi jakaa niitä asioita siitä lapsesta, et kun me ollaan oltu päivä kahdestaan, niin sit voi aina kertoa kaikki kuulumiset ja on joku, jonka mielestä se on ihan yhtä hienoo ne kaikki asiat, mitä sitten lapsi tekee ja on oppinut, niin se on tosi tärkeää." (Äiti18) Vanhemmuuden ilojen jakaminen kumppanin kanssa tuli siis esille äitien puheissa vanhemmuutta tukevana tekijänä sekä optimistien että ambivalenttien odottajien tyypeissä.

7.3 Epäröivät odottajat: tasavertaista ja joustavaa yhteisvanhemmuutta

Epäröivien odottajien kokemukset keskinäisestä vanhemmuuden tuesta olivat olleet pääosin myönteisiä samoin kuin kahdessa edeltävässä tyyppissä. He kertoivat saaneensa kumppaniltaan sekä käytännön tukea että henkistä tukea. Useat haastateltavat kuvailivat saaneensa paljon tai kaiken tarvittavan tuen kumppaniltaan. Odotusvaiheen haastatteluissa epäröivät odottajat olivat olleet hieman epävarmoja odotuksissaan tai eivät olleet asettaneet tiettyjä odotuksia, mikä näkyi myös joissain vastauksissa vauvavaiheen haastatteluissa. Eräs isä muisteli tiedostaneensa sen, ettei odotusten asettaminen kannata, sillä vanhemmuuden haasteisiin ei voi täysin valmistautua. Siten keskinäiselle tuellekaan ei kannattanut asettaa tiettyjä odotuksia, vaan sopeutua tilanteen vaatimalla tavalla. Tämänkaltainen odotuksista vapaa asennoituminen tulevaan oli toiminut, sillä kokemukset keskinäisestä tuesta olivat ainoastaan positiivisia.

[...] itse henkilökohtaisesti ainakin tiedostin, että ei kannata asettaa mitään odotuksia, koska ne ei tule vastaamaan, sitä ei voi vaan valmistautua millään. Muistelisin, että tämä oli se minun asennoituminen siihen, että en asettanu mitään odotuksia, vaan otin sen perhe-elämän ja vanhemmuuteen kasvamisen niin, sillä tavalla kuin se tulee ja sitten sopeudun siihen tilanteeseen sillä hetkellä. [...] (Isä5)

Kielteiset kokemukset haastateltavilla olivat liittyneet keskinäiseen vuorovaikutukseen, jossa osalla oli ollut haasteita väsymyksestä ja kiireestä johtuen.

No meillä on ylipäättään aikaa jutella lähinnä iltasin tai että just seki on muuttunut, ettei voi niinku, jos on joku mielenpäällä, niin ei voi tavallaan heti keskustella, vaikka molemmat oliski siinä. Vaan se täytyy tavallaan säästää iltaan. Ja sit just niin... Ja just on huomannut, et jos sitä keskustelua ei silleen säännöllisesti ole, niin sit just tapahtuu se, että mä esimerkiks niinku jotenkin koen tyytymättömyyttä ja niinku se paisuu, että jos sitä ei saa keskustelemalla purettua [...] (Äiti15)

Vähentynyt keskinäinen aika oli edeltävän vastauksen mukaan haastanut vuorovaikutusta siten, että asioista ei ollut ehditty keskustella riittävästi ja välittömästi silloin, kun asia olisi ollut mielessä. Tällöin pienet epäkohdat saattoivat kasvaa omassa mielessä isommiksi ja lisätä tyytymättömyyttä. Asioista välitön ja säännöllinen keskustelu olisi vastauksen perusteella saattanut selventää mahdollisia erimielisyyksiä ja puhdistaa ilmaa.

Tiimityö:

Haastateltavat kertoivat tiimityöskentelyn sujuneen hyvin kumppania tukien. Vanhemmuuden jakaminen oli toiminut siinä, että molemmat osapuolet olivat vastavuoroisesti joustaneet ja ottaneet enemmän vastuuta toisen väsyessä tai ollessa muutoin hetkellisesti kyvytön hoitamaan vastuita. "[...] Jos on esimerkiksi semmonen tilanne, että minusta ei ole suorittamaan vanhemmuuden tai kodin hoidon tehtäviä, esimerkiksi jos olisin kipeä, niin kuin olen ollut tässä kahden viikon aikana aika reilusti, niin silloin se tuki on sillä tavalla, että hän hoitaa enemmän asioita. [...]" (Isä5) Vanhemmuudessa oli vanhempien mukaan toimittu pääasiassa tasavertaisesti keskustellen ja asioita yhdessä ratkoen. Kumppanin kanssa keskustelut ja mielipiteenvaihto nähtiin käytännön tukena, joka vahvisti omaa vanhemmuutta. Vanhemmuudessa oli myös toimittu yhteisessä linjassa ja yhteisten tavoitteiden eteen, jolloin kasvatustavoitteista ei ollut syntynyt ristiriitoja.

Tasapuolinen vastuunjako oli haastateltavien mukaan toisaalta onnistunut hyvin tai jopa paremmin kuin odotti ja toisaalta sen eteen oli joutunut näkemään enemmän vaivaa kuin ennen. Erään äidin mukaan ennen lapsen syntymää

pariskunnalla oli ollut tasa-arvoinen työnjako, mikä oli saanut äidin olettamaan saman jatkuvan lapsen syntymän jälkeenkin. Tasa-arvoinen työnjako kotitöissä ei ollut toiminutkaan aivan odotusten lailla luonnollisesti ja helposti. Kumppani oli auttanut pyydettyä, mutta äidin harteille oli lopulta jäänyt päävastuu.

No ehkä vähän niinku mä just sanoin, että tavallaan tuntuu, et mulla on ollu koko ajan se päävastuu ja [kumppani] tavallaan auttaa mua. [...] Ja niin se toimii tavallaan, tai jos se toimii niin se toimii sillä tavalla, että mä tavallaan pyydän apua tai sanon [kumppanille] mitä mä haluan, että hän tekee ja sit hän tekee. [...] Mulle ei oikeestaan välttämättä ollut hirveesti odotuksia. Et mä ehkä niinku toivoin just, että kun [kumppani] kuitenkin on ollu semmonen niinku puolisona siis semmone auttavainen ja... (- -), et meil on ollu semmonen tasa-arvoinen työnjako kotitöissä, niin ehkä just se on tuntunu just pahalta, kun huomaa, et se on muuttunut. Ja sen eteen yhtäkkiä joutui tekemään töitä ja just sopimaan asioista, et se ei meekään luonnollisesti. [...] (Äiti15)

Haastateltavat kertoivat kumppanin tukeneen jaksamista mahdollistamalla oman ajan ja harrastamisen. Oman ajan ja mielekkäiden vapaa-ajan harrastusten merkitys nähtiin vastausten perusteella tärkeänä vanhempien henkisen hyvinvoinnin kannalta.

No, sit on se, et kyl me molemmat ollaan sitä mieltä, että pyritään, yritetään, ku tiedostetaan se, että ku jokaiselle ihmiselle se oma tekeminen ja oma harrastaminen on ihan hirveen tärkeetä psyykkiseltä kannalta ja psyykkisen hyvinvoinnin kannalta ja jaksamisen kannalta, et sitä mahdollistaa toisille. Jos toinen haluaa mennä johonki harrastukseen, niin totta kai sinne pitää päästä, ilman muuta. Että koska muuten tietää sen, et jos ei saa harrastaa ja kaikki omat jutut viedään pois, niin se on psyykkisesti tosi raskasta ja sit se näkyy koko perheen hyvinvoinnissa ennemmin tai myöhemmin. (Isä18)

Edellisessä esimerkissä tuli esille se, että molempien vanhempien jaksaminen ja henkinen hyvinvointi heijastuu lopulta myös koko perheen hyvinvointiin. Siitä syystä omaa vapaa-aikaa oli pyritty tukemaan vastavuoroisesti.

Tukeva vuorovaikutus:

Haastateltavat kokivat kumppanin antaneen henkistä tukea vanhemmuuteen ja jaksamiseen. Kumppanin tuki nähtiin tärkeänä, kun oma vanhemmuus tuntui haastavalta tai jokin asia ahdisti. Kumppani oli haastateltavien mukaan tukenut rohkaisemalla ja myötäelämällä vaikeina hetkinä.

[...] Tietenkin sillä tavalla tukea saa ja jos mulla on jotain epäilyksiä itseäni kohtaan tai henkisellä tasolla jos en tunne itseäni hirveän hyväksi, niin sieltäkin kulmalta tulee tukea, että saan tukea puolisoiltani kaiken mahdollisin tavoin. [...] Jos aletaan romahtelemaan vanhemmuuden paineitten alla, niin sitten annetaan henkistä tukea [...] (Isä5)

Kumppani oli tukenut myös rauhoittamalla 'järkipuheella'. Erään äidin mukaan kumppanin kyky ajatella asioita järjellä oli ollut iso tuki hänelle ja tasapainottanut hänen taipumustaan ajatella pahinta.

[...] mä ehkä ite oon enemmän semmonen, et jos mä löyvän jonku pienen ihottumaläikän sieltä lapsen jalasta, niin sitten hän osaa mut kyllä aika hyvin siinä viijä maanpinnalle niin sanotusti. Että mä sanoisin, että mies on semmonen, niinku ajattelee enemmän semmosella järjellä asioita, niin kyllä se on äärimmäisen iso tuki mulle ollu se siinä. (Äiti13)

Kumppani oli tukenut pystyvyyden tunnetta antamalla positiivista palautetta kehumalla ja kannustamalla eri tavoin. "Pelkkää positiivista palautetta ja hyvältä se totta kai tuntuu, että toinen tukee ja on ihan täysin sun selän takana." (Isä7) Suurin osa haastatelluista kertoi saaneensa positiivista palautetta kumppaniltaan ja antaneen sitä vastavuoroisesti myös itse kumppanilleen.

Vanhemmuuden osallisuutta oli tuettu antamalla tilaa hoitaa lasta omalla tyylillä. Eräs isä näki positiivisena sen, että kumppani ei puutu hänen lapsenhoitoonsa. " [...] Et jos mulla on asiaa [lapsen] kanssa, niin se ei tule siihen väliin. Et se tietää, et sen pitäs jättää se meidän väliseks. Vaikka kuinka paljon [lapsi] kitisee siellä, ni se on mun mielestä hyvä, et hän ei aina tarvii hyppää siihen keskelle. (Isä9) Vanhemmuutta näytti tukevan siis kumppanilta saatu luottamus lapsenhoidossa. Tällöin ei väheksytä toisen panosta lapsenhoidossa puuttamalla toisen tapaan hoitaa lasta.

7.4 Koonti vanhempien kokemuksista yhteisvanhemmuuden keskinäisen tuen toteutumisesta

Seuraavassa taulukossa on koottuna vanhempien keskeisimmät odotukset ja toiveet yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta sekä toteutunut tuki vauvavaiheessa. Jokaisessa tyypissä vanhemmat kertoivat myönteisiä asioita toteutuneesta tuesta, mutta myös keskinäisen tuen kannalta haastavia asioita, joissa odotukset eivät kaikilta osin kohdanneet. Kuvauksen perässä oleva (Ä) tai (I) tarkoittavat sitä, että kyseisen aiheen mainitsi tietyssä tyypissä vain äidit tai isät.

Taulukko 4

Koonti tuen toteutumisesta

Odotustyyppi	Odotukset ja toiveet	Toteutunut tuki	Haasteet tukemisessa
Optimistiset odottajat (N=21)	<ul style="list-style-type: none"> - Tasapuolinen vastuunjako - Yhdessä tekeminen ja opetteleminen, auttaminen, yhteinen linja kasvatuksessa - Jaksamisen tukeminen - Avoin ja toista huomioiva kommunikointi - Tilan ja kunnioituksen antaminen - Parisuhteen läheisyyden ylläpitäminen - Käytännön neuvoja lapsen kasvatukseen ja hoitoon (I) - Kumppanin aktiivisuus vanhemmuuteen perehtymisessä (Ä) - Kannustava palaute, kuuntelu ja hyväksyvä läsnäolo (Ä) 	<ul style="list-style-type: none"> - Vastuuta jaettu vastavuoroisesti, joustavasti ja vahvuuksien mukaan - Yhteisvanhemmuudessa toimittu yhteen hiileen puhaltaen, yhteinen linja kasvatuksessa - Kumppani tukenut jaksamista - Keskinäinen kommunikointi avointa, suoraa ja rehellistä - Saatu kannustavaa palautetta sekä keskustelutukea - Annettu vastuuta ja tilaa toiselle sekä vältetty negatiivista kommentointia - Vanhemmuuden iloja jaettu (Ä) - Parisuhteen läheisyyttä pyritty ylläpitämään (I) 	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhemmuuden metatyön tasapuolisuus, päävastuu äidillä - Väsymyksen ja yhteisen ajan vähentymisen heijastuminen kielteisesti keskinäiseen vuorovaikutukseen - Palautteen antaminen kumppanille rakentavasti
Ambivalentit odottajat (N=8)	<ul style="list-style-type: none"> - Tasavertainen yhteisvanhemmuus ja joustaminen vastuissa - Jaksamisen tukeminen - Yhteisvanhemmuudessa toimiminen yhteisvastuullisesti (I) - Käytännön vinkkejä lapsen hoitoon (I) - Kumppanin aktiivisuus tiedon hankinnassa (Ä) - Osallisuuden kunnioittaminen, luottamus, ymmärrys ja kärsivällisyys (I) - Parisuhteen läheisyyden ylläpitäminen (I) 	<ul style="list-style-type: none"> - Tasapuolisesta vastuunjaosta neuvoteltu ja vastuissa joustettu - Pyritty tukemaan kumppanin jaksamista - Saatu kannustavaa palautetta, keskustelutukea ja rohkaisua - Molempien vanhempien havaintoja ja kokemuksia hyödynnetty, kumppanilta saatu käytännön neuvoja (I) - Kumppanin kykyyn hoitaa lasta luotettu ja vältetty negatiivista kommentointia (I) - Vanhemmuuden iloja jaettu (Ä) 	<ul style="list-style-type: none"> - Avun pyytäminen tarpeeksi ajoissa - Väsymyksen ja yhteisen ajan vähentymisen heijastuminen kielteisesti vuorovaikutukseen - Vastuun kasautuminen äidille lapsen hoidosta

Epäröivät odottajat (N=7)	<ul style="list-style-type: none"> - Jaksamisen huomioiminen - Kumppanilta saa tarpeenmukaista tukea, vastuiden jakautuminen luontevasti - Keskustelutuki - Yhdessä tekeminen ja asioista sopiminen sekä vastavuoroinen auttaminen ongelmatilanteissa (I) - Yhteinen linja kasvatuksessa (I) - Luottamus ja myönteinen palaute vanhemmuuteen (I) 	<ul style="list-style-type: none"> - Vastavuoroinen joustaminen ja auttaminen - Kumppanilta saatu tukea keskustelemalla ja vaihtamalla mielipiteitä, vanhemmuudessa toimittu yhteisten tavoitteiden eteen - Tuettu kumppanin jaksamista - Saatu kannustavaa palautetta, rohkaisua ja myötäelämistä - Saatu luottamusta ja tilaa hoitaa asiat omalla tyylillä (I) 	<ul style="list-style-type: none"> - Tasapuolinen vastuunjako vaatii työtä, päävastuu ollut äidillä - Väsymyksen, kiireen ja yhteisen ajan vähentymisen heijastuminen kielteisesti vuorovaikutukseen
----------------------------------	--	---	--

Kaikissa kolmessa tyypissä oli toteutunut vastuiden jakaminen joustavasti neuvotellen. Kumppanin jaksamista oli pyritty tukemaan mahdollistamalla oma vapaa-aika ja lepo. Vanhemmuudessa oli pyritty toimimaan tiimihengessä jakamalla kokemuksia, tietoa ja mielipiteitä. Kannustava palaute, rohkaiseminen ja keskustelutuki nähtiin kaikissa tyypeissä tärkeänä tukena. Myös luottamus ja tilan antaminen lapsen hoidossa nähtiin kaikissa tyypeissä tärkeänä osallisuuden tukemisen kannalta. Kaikissa tyypeissä keskinäistä tukea ja yhteisvanhemmuutta haastavina tekijöinä nähtiin kuormittumisesta johtuva väsymys ja keskinäisen ajan väheneminen sekä vastuiden osittainen epätasa-arvoinen painottuminen pääosin äidin vastuulle.

8 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien odotuksia yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta ja samojen vanhempien kokemuksia yhteisvanhemmuuden tuen toteutumisesta lapsen syntymän jälkeen. Tutkimuksen aineistona oli 18 pariskunnan puolistrukturoidut haastattelut, jotka oli kerätty odotusaikana ja 1,5 vuotta lapsen syntymän jälkeen. Odotusvaiheen aineistosta muodostin teemoittelun ja tyypittelyn kautta kolme odotustyyppiä, joiden kautta tarkastelin myös vauvavaiheen kokemuksia. Nämä tyypit olivat optimistiset odottajat, ambivalentit odottajat ja epäröivät odottajat.

8.1 Vanhempien optimistiset odotukset yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan tulevilla äideillä ja iseillä oli valtaosin optimistisia odotuksia ja toiveita yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta kaikissa kolmessa tyypissä. Kolmen tyyppin väliset eroavaisuudet tulivat kuitenkin esille siinä, millaisella varmuudella he puhuivat tulevista odotuksista ja siinä, toivatko he esiin mahdollisia haasteita tai epävarmuuksia tulevasta. Optimistisilla odottajilla odotukset tulevalle yhteisvanhemmuuden tuelle olivat myönteisiä, eivätkä he puheissaan tuoneet esille mahdollisia haasteita tai epäilyksiään siitä, että kumppanin tuki ei tulisi olemaan odotusten mukaista lapsen syntymän jälkeen. Ambivalentit odottajat taas toivat esiin positiivisten odotusten lisäksi keskinäistä tukea mahdollisesti haastavia tekijöitä, kuten molempien kuormittumisen ja sen seuraukset keskinäiseen vuorovaikutukseen. Näiden haasteiden tiedostaminen näytti realistisesti liittyvän siihen, miten arki voi muuttua lapsen syntymän jälkeen. Epäilykset eivät siis suoraan liittyneet keskinäiseen tukeen. Epäröivät odottajat taas olivat kaikista epävarmimpia sanoittamaan odotuksiaan tulevan yhteisvanhemmuuden tuen suhteen. Epävarmuus liittyi siihen, että tulevan arjen muotoutumista oli heidän mukaansa

vaikea ennustaa ennen lapsen syntymää. Samankaltaiset teemat toistuivat jokaisessa tyypissä hieman erilaisin painoituksin. Tästä voi päätellä, että vanhemmat yleisesti odottavat tietynlaista vanhemmuuden tukea riippumatta siitä, ovatko odotukset luonteeltaan optimistisia, ambivalentteja tai epävarmoja.

Tässä tutkimuksessa valtaosalla tulevista äideistä oli optimistisia odotuksia kumppanilta saatavasta yhteisvanhemmuuden tuesta, mikä perustui heidän positiivisiin kokemuksiinsa raskausajalta. Samaa raportoitiin Sevón (2012) tutkimuksessaan, jossa tulevat äidit puhuivat positiivisesti kumppanistaan ja tämän sitoutumisesta yhteiseen vanhemmuuteen ennen lapsen syntymää. Tulevat isät jakautuivat tässä tutkimuksessa tasaisesti kaikkien kolmen tyypin kesken. Heidän puheissaan toistui äitejä enemmän mahdollisten haasteiden tiedostaminen, epävarmuus tulevasta tuesta ja toisaalta se, etteivät he nähneet omaa yhteisvanhemmuuden tuen tarvetta yhtä merkittävänä kuin kumppaninsa. Joillakin tulevilla isillä oli siis käsitys, että äiti tarvitsee enemmän tukea vanhemmuuteen kuin isä. Tämän voi nähdä heijastavan yleistä normia siitä, että äideillä nähdään olevan päävastuu lapsen hoidosta (ks. Lévesque ym., 2020).

Käytännön tukina sekä tulevat äidit että isät odottivat yhteisvanhemmuudelta tiimityötä, jossa vanhemmuuden vastuut jakautuvat tasapuolisesti, vanhemmuudessa toimitaan yhteistyössä ja molempien jaksamista tuetaan aktiivisesti. Molemminpuolinen auttaminen, joustaminen vanhemmuuden vastuissa, yhdessä tekeminen ja asioista sopiminen yhteen hiileen puhaltamalla sekä toisen voimavarojen tukeminen antamalla kumppanille mahdollisuus omaan aikaan toistuivat vanhempien odotuksissa. Lapsen kasvatuksessa toivottiin yhteistä linjaa, jolloin molemmilla vanhemmilla on yhteiset tavoitteet ja toimintatavat lapsen kasvatuksessa. Tukevaan yhteisvanhemmuuteen kuuluukin määritelmien mukaan olennaisesti vanhempien keskinäinen pyrkimys edistää yhteisiä tavoitteita (McHale ym., 2004) sekä yhteiset keskustelut lapsen tarpeista kumppanin mielipiteet huomioiden (Feinberg ym., 2012).

Vaikka tulevien isien ja äitien odotukset olivat enimmäkseen samansuuntaisia, odotuksissa oli joitain eroavaisuuksia sukupuolten välillä.

Tämä osittain vahvistaa aiempien tutkimuksien tuloksia sukupuolieroista (ks. Murphy ym., 2017; Sheedy & Gambrel, 2019). Tulevat isät toivoivat kumppaniltaan käytännön vinkkejä ja neuvoja lapsen hoitoon ja kasvatukseen. Myös Sheedyn ja Gambrelin (2019) tutkimuksessa isät kokivat tärkeänä saada kumppaniltaan käytännön tukea ja työkaluja lapsen hoitoon liittyviin tehtäviin. Tässä tutkimuksessa tulevat äidit taas toivoivat kumppanin ottavan itse vastuuta lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyviin kysymyksiin perehtymisestä. Tämä vahvasti näkemystä siitä, että tulevat äidit odottivat mahdollisimman tasa-arvoista yhteisvanhemmuutta (ks. Ranta ym., 2022). Tasa-arvoiseen yhteisvanhemmuuteen kuului tässä tutkimuksessa tulevien äitien odotusten mukaan konkreettisten lapsenhoidollisten vastuiden tasapuolisen jakautumisen lisäksi tasapuolinen jako vanhemmuuteen kuuluvasta niin sanotusta metatyöstä, joka tarkoittaa tässä tiedonhankintaa ja arjen organisointia.

Henkisen tuen näkökulmasta tulevat vanhemmat odottivat toista tukevaa myönteistä vuorovaikutusta, jossa molempien vanhemmuutta vahvistetaan positiivisella palautteella, tuetaan eri tavoin henkisiä voimavaroja, ylläpidetään avointa ja toista kunnioittavaa kommunikointia sekä kunnioitetaan kumppanin osallisuutta vanhemmuuteen. Etenkin tulevat äidit toivoivat, että kumppani tukee vanhemmuudessa kannustamalla, kehumalla ja tsemppaamalla, kun oma osaaminen tai jaksaminen vanhemmuudessa tuntuu haastavalta. Kannustava yhteisvanhemmuussuhde onkin merkittävässä osassa vanhemmuuteen sopeutumisessa ensimmäistä lastaan odottavilla vanhemmilla (Schoppe-Sullivan ym., 2016). Tässä tutkimuksessa myös toive parisuhteen läheisyyden vaalimisesta keskinäisen tuen muotona tuli esille joidenkin tulevien vanhempain vastauksista. Tämän voikin nähdä perusteltuna toiveena siitä syystä, että vanhempain kokemukset parisuhteesta heijastuvat tutkitusti myös kokemuksiin yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta (Le ym., 2016).

Tämän tutkimuksen tuloksia ei voi suoraan verrata aiempiin tutkimuksiin, sillä täysin vastaavaa tutkimusta ei ole tehty. Ranta ym. (2022) kuitenkin käyttivät tutkimuksessaan samaa CopaGloba -hankkeen odotusvaiheen haastatteluaineistoa kuin tässä tutkimuksessa. Heidän tutkimuksensa tulokset

ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien yhteisvanhemmuuden odotuksista olivat odotetusti samansuuntaisia tämän tutkimuksen kanssa. Uutena yhteisvanhemmuuden ulottuvuutena Rannan ym. (2022) tutkimuksessa on oppiminen ja kehittyminen. Tutkimuksen mukaan ensimmäistä lastaan odottavat vanhemmat näkevät lapsen saamisen mahdollisuutena oppia ja kehittyä yksilöinä ja yhdessä tiiminä (Ranta ym., 2022). Myös tässä tutkimuksessa tulevat vanhemmat odottivat vanhemmuuden olevan yhteinen projekti, jossa tehdään ja opitaan yhdessä vanhemmuuteen liittyviä asioita yhteen hiileen puhaltaen.

Tulevien vanhempien odotuksien perusteella yhteisvanhemmuuden keskinäinen tuki nähtiin monitahoisena kokonaisuutena, kuten Feinbergin (2003) mallissa. Kyseisessä mallissa yhteisvanhemmuus koostuu neljästä osatekijästä (ks. luku 3.1). Lapsen kasvatukseen liittyvä yhteisymmärrys näkyi tässä tutkimuksessa vanhempien odotuksina yhteisestä linjasta lapsenkasvatuksessa, jolloin vanhemmat keskustelevat ja neuvottelevat yhdessä aktiivisesti lapsen kasvatukseen liittyvistä kysymyksistä. Lapsen hoitoon ja kotitöihin liittyvä työnjako toistui vanhempien odotuksissa melko paljon. Työnjaon toivottiin olevan mahdollisimman tasapuolista, joustavaa ja molempien jaksamisen huomioivaa. Perheen vuorovaikutukseen liittyvän säätelyn osa-alue näkyi tutkimuksessa vanhempien odotuksina avoimeen ja toista kunnioittavaan vuorovaikutukseen, jolloin eriävistäkin näkemyksistä voidaan puhua rakentavasti. Feinberg (2003) korostaa vanhempien olevan vastuussa kontrolloimaan omaa käyttäytymistä ja keskinäistä kommunikointia suhteessa lapseen. Tässä tutkimuksessa vanhemmat eivät kuitenkaan puhuneet odotuksista siitä, miten he säätelivät omaa vuorovaikutusta suhteessa tulevaan lapseen.

Vanhemmuuden tukeminen oli merkittävä teema tässä tutkimuksessa. Feinbergin (2003) mallissa vanhemmuuden tukeminen tarkoittaa kumppanin vanhemmuuden pätevyyden vahvistamista, työpanoksen huomioimista ja arvostamista sekä kasvatusvalintojen ja auktoriteetin tukemista. Tässä tutkimuksessa odotukset vanhemmuuden tukemisesta vastasivat Feinbergin

(2003) mallia. Vanhemmuuden tukemisen vastakohtana Feinbergin (2003) mallissa ollutta vanhemmuuden heikentämistä ei haastatteluissa tuotu suoraan esille. Tulevat vanhemmat kuitenkin toivat esille odotuksensa molemminpuoliseen osallisuuden tukemiseen, jolloin toisen tapaa hoitaa lasta ei kommentoida kielteiseen sävyyn ja siten heikennetä toisen vanhemmuutta. Vanhempien mukaan kumppanille tulisi antaa tilaa tehdä asiat omalla tyylillä ja luottaa toisen kykyyn hoitaa lasta. Vanhemmat odottivat tuettua yhteisvanhemmuutta, jossa molempien pätevyyden tunnetta pyritään ylläpitää sekä huomioida ja arvostaa toisen panosta ja auktoriteettia vanhemmuudessa. Siltä osin vanhempien odotukset noudattivat Feinbergin (2003) mallia yhteisvanhemmuuden tuesta.

8.2 Vanhempien myönteiset kokemukset ja haasteet tuen saannista yhteisvanhemmuudessa

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella äideillä ja iseillä oli valtaosin myönteisiä kokemuksia keskinäisestä vanhemmuuden tuesta kaikissa kolmessa tyypissä, joten vanhemmuuden kokemuksissa tyypit lähenivät toisiaan. Vanhemmat kertoivat saaneensa kumppaniltaan tarvitsemaansa tukea, ja joillakin vanhemmilla eräät odotukset jopa ylittyivät. Kumppanilta saatua vanhemmuuden tukea pidettiin yleisesti tärkeänä tekijänä, jota ilman vanhemmuuden vastuista selviäminen olisi ollut raskaampaa. Joidenkin vanhempien mukaan kumppanilta sai tukea, jos oli itse valmis sitä vastaanottamaan tai pyytämään. Tuen saamisessa vastuun nähtiin siis olevan osittain myös itsellä. Keskinäisen vanhemmuuden tuen kuvailtiin olleen pääosin vastavuoroista, jolloin molemmat vanhemmat olivat antaneet ja saaneet tukea. Eräät vanhemmat kuitenkin ottivat esille sen, että oma panos kumppanin tukemisessa olisi voinut olla parempi. Siten vanhemmat kykenivät arvioimaan myös omaa roolia keskinäisessä tukemisessa.

Äidit ja isät kertoivat saaneensa kumppaniltaan sekä käytännön tukea että henkistä tukea vanhemmuuteensa. Vanhemmat kertoivat molempien tukeneen vastavuoroisesti vanhemmuuden vastuiden jakamisessa joustavasti molempien

vahvuudet, mieltymykset ja jaksaminen huomioiden. Joustavuus yhteisvanhemmuuden rooleissa voikin edistää hyvin toimivaa yhteisvanhemmuussuhdetta ja auttaa vanhempia selviytymään vanhemmuuden haasteista (Sheedy & Gambrel, 2019). Molempien jaksamisen huomioiminen korostui useimmissa vastauksissa, mikä kertoi aiheen tärkeydestä vanhemmille. Vanhempien jaksamista oli vastauksista päätellen tukenut etenkin se, että kumppani mahdollisti levon ja vapaa-ajan ottamalla tarvittaessa vastuuta lapsen hoidosta. Sheedyn ja Gambrelin (2019) tutkimuksessa naiset kokivat tulleen tuetuiksi, kun kumppani kannusti ottamaan omaa aikaa lapsen hoidosta. Tässä tutkimuksessa sekä äidit että isät kokivat tämän tärkeänä.

Vanhempien odotukset yhteen hiileen puhaltamisesta vanhemmuudessa näyttivät toteutuneen vauvavaiheen haastatteluiden perusteella. Kasvatukseen liittyviä asioita oli selvitetty yhdessä keskustellen sekä mielipiteitä, kokemuksia ja käytännön vinkkejä vaihtaen kumppanin kanssa. Vanhempien kokemusten perusteella lapsen kasvatuksessa oli pyritty toimia yhteisessä linjassa ja yhteisten tavoitteiden suuntaisesti. Vaikka isät eivät juurikaan suoraan kertoneet saaneensa kumppaniltaan tietoa tai opastusta lapsen kasvatukseen ja hoitoon, lapsen kehitykseen ja kasvatukseen liittyviä huomioita oli heidän mukaansa kuitenkin jaettu vastavuoroisesti.

Henkisen tuen kannalta vanhemmat kokivat tärkeänä sen, että kumppani tuki vanhemmuutta antamalla positiivista ja kannustavaa palautetta. Etenkin äidit kokivat kumppanilta saadun palautteen tärkeäksi, kun oma jaksaminen oli koetuksella tai oma vanhemmuuden osaaminen epäilytti. Sheedyn ja Gambrelin (2019) tutkimuksessa äidit kokivat tärkeänä kumppanilta saadun sanallisen ja henkisen kannustamisen ja vanhemmuuden vahvistamisen. Tämän tutkimuksen perusteella äidit kertoivat saaneensa hieman enemmän kannustavaa palautetta vanhemmuuteensa kuin isät. Murphyn (2017) tutkimuksessa äidit osoittivat vähemmän tukea kumppanilleen ja enemmän kritiikkiä kumppanin vanhemmuutta kohtaan kuin isät. Sheedy ja Gambel (2019) tunnistivat yhteisvanhemmuutta heikentäviksi tekijöiksi kumppanin kasvatusvalintojen kritisoinnin ja kontrolloinnin. Tässä tutkimuksessa kriittinen palaute oli

kuitenkin ollut isien mukaan pääosin rakentavaa ja aiheellista palautetta eikä siten vanhemmuutta heikentävää. Lisäksi kumppanin osallisuutta vanhemmuuteen oli pyritty tukemaan keskinäisellä luottamuksella, antamalla vastuuta ja tilaa toiselle sekä välttämällä negatiivista kommentointia. Kumppanilta saatu luottamus lapsenhoidossa oli etenkin isien näkökulmasta vanhemmuutta tukevaa.

Vauvavaiheen haastatteluissa oli muutama teema, joka poikkesi odotusvaiheen haastatteluista. Odotusvaiheessa korostui parisuhteen vaaliminen, kun taas vauvavaiheessa parisuhteesta ei puhuttu vastaavalla tavalla. Parisuhteen läheisyys ei siten näyttänyt vanhempien kokemusten perusteella olevan merkittävä tekijä yhteisvanhemmuussuhteen keskinäiselle tuelle. Tämä vahvistaa aiempien tutkimuksien näkemystä siitä, että yhteisvanhemmuussuhde on parisuhteesta erillinen kokonaisuus, vaikka yhteisvanhemmuussuhteeseen vaikuttaa pariskunnan keskinäiseen vuorovaikutukseen liittyvät tekijät (ks. Feinberg, 2003).

Ainoastaan vauvavaiheen haastatteluissa tuli esille, että lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvien ilon ja ylpeyden aiheiden jakaminen kumppanin kanssa oli yhteisvanhemmuutta tukeva tekijä. Tämä on samankaltainen elementti, jonka Feinberg ym. (2012) lisäsivät yhteisvanhemmuuden määritelmään. Feinbergin ym. (2012) mukaan tämä elementti, vanhemmuuden läheisyys, on käsitteellisesti yhteydessä yhteisvanhemmuuden tukeen. Tässä tutkimuksessa vanhemmuuden ilojen jakaminen kumppanin kanssa näytti etenkin äitien kokemusten perusteella olleen tuen muoto, joka edisti osaltaan eräänlaista tiimihenkeä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta kumppanin kanssa.

Vaikka suurimmalla osalla vanhemmista oli myönteisiä kokemuksia keskinäisestä vanhemmuuden tuesta, he toivat esille myös haasteita ja joissain odotuksissa pettymistä. Osa äideistä ja iseistä kertoi keskinäisen vuorovaikutuksen muuttuneen osittain huonommaksi lapsen syntymän jälkeen. Etenkin yhteisen ajan vähentyminen ja vanhempien kuormittuminen oli aiheuttanut aiempaa enemmän ristiriitoja ja kielteisempää palautetta kumppanille. Toisaalta vanhemmat kertoivat keskinäisen vuorovaikutuksen

olleen myös avointa ja rehellistä, mikä saattoi tasoittaa koettuja haasteita. Vanhempien kertomat haasteet olivat jokseenkin odotettavissa, sillä aiempien tutkimusten mukaan lapsen syntymä voi tuoda monenlaisia haasteita pariskunnan keskinäiseen vuorovaikutukseen (ks. Cowan & Cowan, 2000; Lévesque ym., 2020). Lévesquen ym. (2020) ja Riggsin ym. (2018) tutkimuksissa osa vanhemmista raportoi samankaltaisista haasteista.

Toinen keskinäisen tuen haaste oli tutkimuksen tulosten mukaan keskinäinen vastuunjako, johon eräät äidit kertoivat pettyneensä. Päävastuu lapsen hoidosta ja vanhemmuuteen liittyvästä suunnittelusta ja organisoinnista oli näiden äitien kokemusten mukaan jäänyt pääasiassa heidän harteilleen. Lévesquen ym. (2020) tutkimuksessa useat äidit raportoivat myös saaneensa päävastuun lapsen hoitoon liittyvistä vastuista ja kantaneen siitä johtuen henkistä taakkaa. Se, että vain äidit paljastivat pettyneensä odotuksiinsa tasapuolisesta työnjaosta ei ollut yllättävää, sillä äidit myös odottivat itsejä enemmän tasapuolisuutta ja siten heillä saattoi olla itsejä korkeammat odotukset. Naisten odotukset jäävätkin suuremmalla todennäköisyydellä täyttymättä kuin miesten (Rodriguez & Adamsons, 2012, s. 256). Odotuksissaan pettyneiden äitien kokema kuormitus lapsen syntymän jälkeen luultavasti vaikutti heidän arvioihinsa tasapuolisesta vastuunjaosta siten, että he arvioivat oman vastuunsa olevan raskaampi kuin kumppaninsa. Feinbergin (2003) mukaan vanhempien tyytyväisyyteen tasapuolisesta työnjaosta vaikuttaa itse vastuun jakautumisen lisäksi se, miten vanhemmat kokevat vastuista neuvottelun sujuneen. Vanhempien onkin syytä kiinnittää huomiota tähän ennen lapsen syntymää ja tuoda esiin molempien odotukset reilusta ja tasapuolisesta vastuunjaosta.

8.3 Johtopäätökset

Kuten aiempi tutkimus on osoittanut, odotusaikana syntyneet odotukset yhteisvanhemmuudesta heijastuvat myös lapsen syntymän jälkeisiin kokemuksiin (ks. Kuersten-Hogan, 2017). Suurimmalla osalla tutkimukseen osallistuneista vanhemmista oli optimistisia odotuksia ja toiveita keskinäisestä

yhteisvanhemmuuden tuesta ennen lapsen syntymää, ja nämä odotukset näyttivät vastausten perusteella myös suurimmalla osalla vanhemmista täyttyneen. Yhteisvanhemmuussuhde näytti siten muotoutuvan vanhempien odotusten ja toiveiden mukaisesti jo ennen lapsen syntymää. Kuten aiempi tutkimus on osoittanut, raskausaikana muodostuneilla odotuksilla on merkitystä vanhemmuuteen sopeutumiselle (Curran ym., 2009; Harwood ym., 2007; Riggs ym., 2018).

Pääosin positiivisiin kokemuksiin saattoi vaikuttaa se, kuinka realistisia odotukset olivat. Tutkimusten mukaan tärkeää on huomioida ovatko odotukset realistisen optimistisia vai idealistisen ylioptimistisia. Aiempi tutkimus on osoittanut, että uusilla vanhemmilla voi olla epärealistisia odotuksia vanhemmuudesta, jolloin he valmistautuvat tulevaan vanhemmuuteen riittämättömästi (Sanders ym., 2023). Positiiviset ja samalla realistiset odotukset vanhemmuudesta taas auttavat vanhempia sopeutumaan tulevaan vanhemmuuteen parhaiten (Harwood ym., 2007; Riggs ym., 2018). Tämän tutkimuksen perusteella tulevilla äideillä ja iseillä näytti olevan pääosin realistisen positiivisia odotuksia tulevasta yhteisvanhemmuudesta, sillä suurin osa odotuksista näytti toteutuneen vanhempien kokemusten mukaan. Vanhempien odotusaikana mainitsemat mahdolliset haasteet näyttivät myös olleen realistisia kokemuksiin verrattuna. Realistiset odotukset keskinäisestä tuesta ja odotusten täyttyminen voi ennustaa näille vanhemmille hyvää sopeutumista vanhemmuuteen.

Vanhempien pääosin myönteisistä kokemuksista huolimatta siirtymä vanhemmuuteen näyttää tämän tutkimuksen tulosten perusteella olevan haastavaa aikaa pariskunnan keskinäiselle vuorovaikutukselle ja vaativan molemminpuolista neuvottelua ja joustamista vanhemmuuden vastuista. Lapsen syntymä ja siirtyminen vanhemmuuteen on merkittävä muutos pariskunnan elämään, sillä kahdenvälinen vuorovaikutus muuttuu kolmenväliseksi ja pariskunnan on mukauduttava uudenlaisen tilanteen mukanaan tuomiin haasteisiin (ks. Cox & Paley, 2003). Perheen vuorovaikutukseen liittyvä säätely on osa yhteisvanhemmuutta (Feinberg, 2003), joten ongelmat tällä osa-alueella

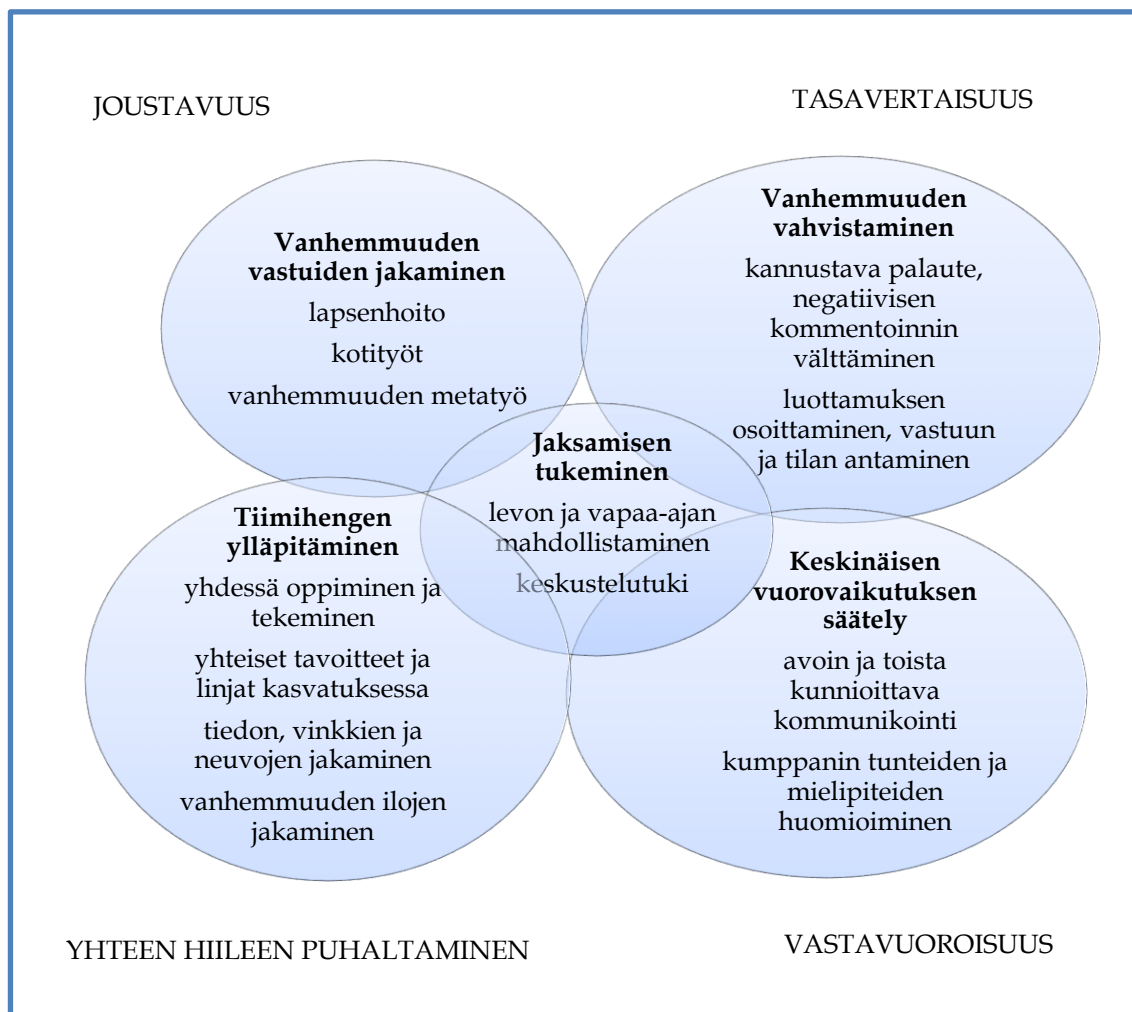
heijastuvat myös yhteisvanhemmuuden toimivuuteen. Uusien vanhempien haasteena on löytää keinoja kommunikoida keskenään avoimesti ja toista kunnioittavasti kiireen ja väsymyksen keskellä. Ensimmäistä kertaa vanhemmiksi tulevien pariskuntien on hyödyllistä tiedostaa nämä mahdolliset haasteet ja keskustella etukäteen odotuksistaan keskinäisen tuen näkökulmasta. Perheitä tukevien palveluiden on myös tarpeen tukea tulevia vanhempia valmistautumaan henkisesti tulevien haasteiden varalta.

Tämän tutkimuksen perusteella haasteita yhteisvanhemmuudelle voi aiheuttaa myös äitien kokema epäsuhta odotuksien ja kokemusten välillä vanhemmuuden vastuiden tasapuolisessa jakautumisessa. Aiempi tutkimus on osoittanut, että äitien kokema epäsuhta odotuksien ja kokemusten välillä lapsenhoidon vastuun jakautumisessa heijastuu kielteisesti yhteisvanhemmuussuhteeseen (Kuersten-Hogan, 2017, s. 4; Van Egeren, 2004). Feinbergin (2003) mukaan äitien mielipiteet työnjakoon liittyvällä osa-alueella ovat keskeisiä, sillä äidit yleisimmin ovat vastuussa valtaosasta kotitöistä ja lapseen liittyvistä asioista. Siksi äitien kokemusten huomioiminen on tärkeää. Toisaalta on tärkeää huomioida myös isien kokemukset siitä, miten he kokevat tulevan parhaiten tuetuiksi ja yhteisvanhemmuudessa, sillä tällä on merkitystä isien vanhemmuuteen sopeutumisessa (ks. Feinberg, 2003).

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella jaottelen yhteisvanhemmuuden keskinäisen tuen viiteen eri osa-alueeseen, jotka ovat yhteydessä toisiinsa (kuvio 2). Nämä osa-alueet ovat vanhemmuuden vastuiden jakaminen, vanhemmuuden vahvistaminen, tiimihengen ylläpitäminen, keskinäisen vuorovaikutuksen säätely ja jaksamisen tukeminen. Kuviossa ulkokehällä ovat tekijät, jotka tukevat kaikkien näiden osa-alueiden toteutumista. Nämä tekijät ovat vanhempien osoittama joustavuus, tasavertaisuus, yhteen hiileen puhaltaminen ja vastavuoroisuus tukemisessa.

Kuvio 2

Yhteisvanhemmuuden keskinäinen tuki

Ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien odotuksien ja kokemusten perusteella yhteisvanhemmuuden keskinäinen tuki nähtiin moniulotteisena kokonaisuutena, jossa yhdistyy sekä käytännön tuki että henkinen tuki. Näissä odotuksissa ja kokemuksissa oli yhteneväisyyksiä Feinbergin (2003) yhteisvanhemmuuden malliin. Uusina ulottuvuuksina ovat tiimihengen ylläpitäminen ja jaksamisen tukeminen. Tiimihengen ylläpitämiseen kuuluu ajatus vanhemmuudesta yhteisenä projektina, ja tähän sisältyy Feinbergin (2003) mallissa ollut yhteisymmärrys lapsen kasvatuksesta.

8.4 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimushaasteet

Laadullisessa tutkimuksessa yksi keskeisin luotettavuuden arvioinnin kohde on tutkija itse, ja luotettavuuden arvioinnissa tarkastellaan koko tutkimusprosessia (Eskola & Suoranta, 2014, s. 211). Yksi luotettavuuteen vaikuttava tekijä Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 165) mukaan on se, että tutkija raportoi tekemäänsä yksityiskohtaisesti. Koska kyseessä on valmiiseen aineistoon pohjautuva tutkimus, tutkittavien valinnassa ja aineiston keruussa tehdyt valinnat oli tehty ennen tätä tutkimusta. En voinut vaikuttaa esimerkiksi tutkittavien valintaan, haastattelukysymysten muotoiluun tai haastatteluvuorovaikutukseen. Tutkimuksen raportoinnissa olen kuitenkin pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman tarkasti omia valintoja tutkimuksen toteutuksesta ja aineiston analyysiprosessista siten, että tutkimus on toistettavissa.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, s. 160) mainitsevat myös, että tutkijan puolueettomuutta tulisi huomioida luotettavuutta arvioitaessa. Oma taustani tai ennakkokäsitykseni vanhemmuudesta eivät vaikuttaneet tekemiini tulkintoihini, vaan pyrin puolueettomasti tuomaan tutkittavien ääntä esille tutkimuksessa ja perustelemaan tulkintoja käyttämällä haastattelusitaatteja. Tuomi ja Sarajärvi (2018, s. 160) kuitenkin huomauttavat, että laadullisessa tutkimuksessa väistämättä tutkijan oma tausta vaikuttaa siihen, miten hän tulkitsee tiedonantajia. Tutkimuksessa tehdyt tulkinnat ovatkin tutkijan oman ymmärryksen kautta suodattuneita, ja joku toinen saattaisi analysoida tuloksia hieman eri tavoin. Tutkimuksen tulosten luotettavuutta lisää osaltaan kuitenkin se, että tekemäni tulkinnat saivat vahvistusta aiemmista samaa ilmiötä käsitelleistä tutkimuksista (ks. Eskola & Suoranta, 2014, s. 213).

Eskolan ja Suorannan (2014, s. 216) mukaan luotettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös aineiston riittävyys ja analyysin kattavuus. Heidän mukaansa yksi keino aineiston riittävyyden toteamiseksi on saturaation käyttö. Tässä tutkimuksessa käytin tutkittavien rajaamiseksi saturaatiota, jolla varmistin, että aineisto tuottaa tutkimusongelman kannalta riittävästi tietoa. Aineiston rajaamisella pyrin varmistamaan, että pystyn analysoimaan aineistoa riittävän tarkasti ja kattavasti eri näkökulmista. Palasin tarkastelemaan aineistoa

useampaan otteeseen analyysivaiheessa sekä tuloksia ja pohdintaa raportoidessa, jolla pyrin varmistamaan käsitelleeni aineiston teemoja tarpeeksi kattavasti.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti aineiston koko oli pieni ja edusti rajattua kohdejoukkoa. Siten tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia ensimmäistä lastaan odottavia vanhempia. Yleistettävyyden sijaan tämän tutkimuksen tavoitteena olikin antaa yleiskuva siitä, millaisia odotuksia ja kokemuksia ensimmäistä lastaan odottavilla vanhemmilla voi olla. Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat olivat kaikki heterosuhteessa olevia pariskuntia ja pääosin korkeasti koulutettuja. Tätä voi pitää tutkimuksen rajoitteena, sillä se rajaa ulos alhaisemmin koulutetut ja heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat. Koulutustaustan ja sosioekonomisen taustan on osoitettu olevan yhteydessä yhteisvanhemmuussuhteen laatuun (ks. Mangelsdorf ym., 2011, s. 47), joten vanhempien odotuksia ja kokemuksia olisi tärkeä tutkia myös yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa olevien vanhempien näkökulmasta. Toisaalta voi olla todennäköistä, että jo valmiiksi stressaavassa elämäntilanteessa olevat vanhemmat eivät mielellään osallistu tutkimukseen.

Tutkimuksen toinen mahdollinen rajoite liittyy haastatteluun tutkimusmenetelmänä. Voi kyseenalaistaa kuinka avoimesti vanhemmat haluavat kertoa mahdollisista haasteista ja pettymyksistä haastattelutilanteessa. Haastattelukysymykset saattoivat myös kannustaa pohtimaan enemmän positiivisia odotuksia ja kokemuksia kuin mahdollisia haasteita. Erilaiset tutkimusmenetelmät saattaisivat antaa monipuolisempaa kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Esimerkiksi CopiaGloba -hankkeessa toteutettu arjen kuvaaminen päiväkirjamenetelmän kautta monipuolistaa tutkimusaineistoa. Määrällinen tutkimus aiheesta mahdollistaisi tutkia esimerkiksi eri muuttujien vaikutusta yhteisvanhemmuuden keskinäisen tuen kokemuksiin ja vertailla äitien ja isien kokemaa tyytyväisyyttä yhteisvanhemmuuteen. Tämän tutkimuksen aineisto oli kerätty ennen perhevapaa uudistusta, joten tämän uudistuksen vaikutusta yhteisvanhemmuuden kontekstissa on myös tärkeä tutkia.

Tämä tutkimus lisäsi ymmärrystä yhteisvanhemmuuden keskinäisestä tuesta ja sen mahdollisista haasteista siirtymävaiheessa vanhemmuuteen molempien vanhempien näkökulmasta. Näitä tuloksia voidaan hyödyntää eri tavoin vanhemmuutta tukevien ammattilaisten keskuudessa suuntaamaan tulevien vanhempien huomiota keskinäiseen tukeen yhteisvanhemmuudessa. Tulokset osoittivat vanhempien keskinäiseen tukeen perustuvan yhteisvanhemmuuden olevan tärkeä tekijä vanhempien jaksamisen kannalta, mikä korostaa vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen tukemisen tärkeyttä. Yhteisvanhemmuuden kasvatustieteelliselle tutkimiselle on jatkossakin yhteiskunnallista tilausta, sillä yhteisvanhemmuudella on merkittävä vaikutus koko perheen hyvinvointiin. Keskinäiseen tukeen perustuvalla yhteisvanhemmuudella voi olla suojaava vaikutus perheen ulkopuolisia stressitekijöitä vastaan (ks. Feinberg, 2003), mikä korostuu epävarmoina aikoina. Myös sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta yhteisvanhemmuuden tutkiminen on tärkeää. Tämän tutkimuksen perusteella vanhemmat toivovat tasa-arvoista yhteisvanhemmuutta, mutta sen toteutuminen voi osoittautua paikoin haastavaksi tasapainoiluksi.

LÄHTEET

- Allen, K. R., & Henderson, A. C. (2017). *Family theories: Foundations and applications*. Wiley.
- Altenburger, L.E. (2022). Similarities and differences between coparenting and parental gatekeeping: implications for father involvement research. *Journal of Family Studies*, 1–25. <https://doi.org/10.1080/13229400.2022.2051725>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarke, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297–298.
<https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (2000). *When partners become parents: The big life change for couples*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Cox, M. J. & Paley, B. (2003). Understanding families as systems. *Current Directions in Psychological Science: A Journal of the American Psychological Society*, 12(5), 193–196. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1111/1467-8721.01259>
- Curran, M.A., Hazen, N.L. & Mann, T. (2009). Representations of marriage and expectations of parenthood: Predictors of supportive coparenting for first-time parents. *Parenting: Science and Practice*, 9(1–2), 101–122.
<https://doi.org/10.1080/15295190802656794>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. (10. painos). Vastapaino.
- Feinberg, M. (2002). Coparenting and the transition to parenthood: A framework for prevention. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 5(3), 173–195. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1023/A:1019695015110>
- Feinberg, M. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting, Science and Practice*, 3(2), 95–131. https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0302_01

- Feinberg, M., Brown, L.D. & Kan, M.L. (2012). A multi-domain self-report measure of coparenting. *Parenting, Science and Practice*, 12(1), 1–21. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.638870>
- Harwood, K., McLean, N. & Durkin, K. (2007). First-time mothers' expectations of parenthood: What happens when optimistic expectations are not matched by later experiences? *Developmental Psychology*, 43(1), 1–12. <https://search-ebscohost-com.ezproxy.jyu.fi/login.aspx?direct=true&db=pdh&AN=2006-23020-001&site=ehost-live>
- Jyväskylän yliopisto. (18.06.2021). CopaGloba-tutkimus. <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/hankkeet-projects/copa/tietoa-hankkeesta>
- Kerig, P.K. (2019). Parenting and family systems. Teoksessa M.H. Bornstein (toim.), *Handbook of parenting. Volume 3: Being and becoming a parent* (s. 3–35). Routledge.
- Kuersten-Hogan, R. (2017). Bridging the gap across the transition to coparenthood: Triadic interactions and coparenting representations from pregnancy through 12 months postpartum. *Frontiers in Psychology*, 8, 475–475. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00475>
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. (2. painos). Vastapaino.
- Laine, T. (2010). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (3. uudistettu ja täydennetty painos). PS-kustannus.
- Le, Y., McDaniel, B.T., Leavitt, C.E & Feinberg, M.E. (2016). Longitudinal associations between relationship quality and coparenting across the transition to parenthood: A dyadic perspective. *Journal of Family Psychology*, 30(8), 918–926. <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000217>

- Lévesque, S., Bisson, V., Charton, L. & Fernet, M. (2020). Parenting and relational well-being during the transition to parenthood: Challenges for first-time parents. *Journal of Child and Family Studies*, 29(7), 1938–1956. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01727-z>
- Mangelsdorf, S.C., Laxman, D.J. & Jessee, A. (2011). Coparenting in two-parent nuclear families. Teoksessa J.P. McHale & K.M. Lindahl (toim.), *Coparenting : a conceptual and clinical examination of family systems* (s.39–59). American Psychological Association
- McHale, J.P., Kuersten-Hogan, R. & Rao, N. (2004). Growing points for coparenting theory and research. *Journal of Adult Development*, 11(3), 221–234. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1023/B:JADE.0000035629.29960.ed>
- Murphy, S.E., Gallegos, M.I., Jacobvitz, D.B. & Hazen, N.L. (2017). Coparenting dynamics: Mothers' and fathers' differential support and involvement. *Personal Relationships* 24(4), 917-932. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1111/pere.12221>
- Olsavsky, A. L., Yan, J., Schoppe-Sullivan, S.J. & Kamp Dush, C.M. (2020). New fathers' perceptions of dyadic adjustment: The roles of maternal gatekeeping and coparenting closeness. *Family Process*, 59(2), 571–585. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1111/famp.12451>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. (3rd Edition). Sage Publications.
- Ranta, M., Böök, M. L., Paloniemi, S., & Rönkä, A. (2022). "Equally, but in our own way": First-time parents' prenatal expectations of coparenting. *Journal of Family Studies*. Julkaistu ennakkoon verkossa. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1080/13229400.2021.2023609>
- Riggs, D.W., Worth, A. & Bartholomaeus, C. (2018). The transition to parenthood for Australian heterosexual couples: expectations, experiences and the partner relationship. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 18(1), 342–342. <https://doi.org/10.1186/s12884-018-1985-9>

- Rodriguez, A. & Adamsons, K. (2012). Parenting expectations : Younger and older first-time parents. *Marriage & Family Review*, 48(3), 248–271.
<https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1080/01494929.2012.665014>
- Ryan, R.M. & Padilla, C.M. (2019). Transition to parenthood. Teoksessa M.H. Bornstein (toim.), *Handbook of parenting. Volume 3 : Being and becoming a parent* (s.513–555). Routledge.
- Sanders, R.E., Lehmann, J. & Gardner, F. (2023). New parents' idealistic expectations of parenthood: The impact of preconceived ideas. *Journal of Family Issues*, 44(3), 850–871. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/0192513X211055124>
- Sheedy, A. & Gambrel, A.E. (2019). Coparenting negotiation during the transition to parenthood: A Qualitative study of couples' experiences as new parents. *The American Journal of Family Therapy*, 47(2), 67–86.
<https://doi.org/10.1080/01926187.2019.1586593>
- Schoppe-Sullivan, S. J., Settle, T., Lee, J., & Kamp Dush, C. M. (2016). Supportive coparenting relationships as a haven of psychological safety at the transition to parenthood. *Research in Human Development*, 13(1), 32–48.
<https://doi.org/10.1080/15427609.2016.1141281>
- Schoppe-Sullivan, S.J., Nuttal, A.K. & Berrigan, M.N. (2022). Couple, parent, and infant characteristics and perceptions of conflictual coparenting over the transition to parenthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 39(4), 908–930. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1177/02654075211048>
- Sevón, E. (2012). My life has changed, but his life hasn't: Making sense of the gendering of parenthood during the transition to motherhood. *Feminism & Psychology*, 22(1), 60–80. <https://doi.org/10.1177/0959353511415076>
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (uudistettu laitos). Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (29.05.2023). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

- Van Egeren, L.A. (2004). The development of the coparenting relationship over the transition to parenthood. *Infant Mental Health Journal*, 25(5), 453–477. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1002/imhj.20019>
- Van Egeren, L.A. & Hawkins, D.P. (2004). Coming to terms with coparenting: Implications of definition and measurement. *Journal of Adult Development* 11(3), 165–178. <https://doi.org/10.1023/B:JADE.0000035625.74672.0b>

LIITTEET

Liite 1. Koonti odotusvaiheen haastatteluteemoista

Yläteema	Alateema	Sisältö
Tiimityö	Tasapuolinen vastuunjako	Lapsen hoidon, kotitöiden ja arjen vastuiden jakaminen, tasapuolinen ja tasavertainen vastuunjako, vastuista neuvottelemine ja joustaminen, puolison aktiivisuus vauvan hoidossa, tarpeen mukaisen avun antaminen pyydetessä
	Jaksamisen tukeminen	Käytännön avun tarjoaminen puolison väsyessä (vauvan hoito, kotityöt); kokemus siitä, ettei kaikki ole omilla harteilla, levon ja oman ajan mahdollistaminen, omien ja toisen voimavarojen tunnistaminen ja huomioiminen, tilannetaju toisen sen hetkisiin voimavaroihin
	Vanhemmuuden jakaminen	Vanhemmuuden näkeminen yhteisenä projektina; yhdessä opettelu/oppiminen ja yhdessä tekeminen, lapseen liittyvistä asioista keskusteleminen ja sopiminen yhteistyössä, yhteinen linja kasvatusasioissa - yhteen hiileen puhaltaminen, tiedonjako lapseen liittyvissä asioissa, ratkaisujen etsiminen yhdessä, vastavuoroinen auttaminen ongelmatilanteissa, tuen saaminen kasvatukseen liittyviin päätöksiin
	Vanhemmuuteen perehtyminen	Kasvatukseen liittyviin asioihin perehtyminen ja tiedon etsiminen, vastuun ottaminen metatyöstä
	Kasvatusasioissa opastaminen	Puoliso opastaa ja tukee lapsen hoidossa ja kasvatuksessa: tiedon, neuvojen ja vinkkien jakaminen
Tukeva vuorovaikutus	Itsetunnon ja minäpystyvyyden tukeminen	Positiivinen palaute: vanhemmuudessa tukeminen ja kannustaminen sanoin ja teoin, kehumine kun on tehnyt jotain hyvin; rohkaiseminen, kun puoliso epävarma vanhemmuudessa
	Henkisten voimavarojen tukeminen	Ymmärryksen saaminen ja tukeminen (esim. tunnetilojen heittäly, mahdolliset mielenterveyden haasteet, väsymystila), kumppani kyselee vointia ja kuuntelee, järjen äänenä toimiminen, kun itse ei huomaa kuormittumista; kuunteleminen, jos on huolia; läsnäolo ja myötäeläminen epätoivon hetkinä
	Osallisuuden tukeminen	Ymmärrys ja kunnioitus toisen vanhemman haluun osallistua vanhemmuuteen; annetaan toiselle tilaa

	oppia ja tehdä asiat omalla tyylillä, toisen työn ja panoksen arvostaminen, luottamus puolisoa kohtaan; ei kommentoida negatiivisesti toisen tapaa hoitaa vauvaa
Avoin ja toista huomioiva kommunikointi	Toisen näkökulman, mielipiteiden, tunteiden ja ajatusten huomioiminen ja kunnioittaminen; avoimuus keskustella ja käsitellä asioita, keskusteluyhteyden ylläpitäminen, tunteiden jakaminen
Parisuhteen vaaliminen	Tulee huomioiduksi kumppanina, läheisyyden osoittaminen teoin ja sanoin
